

6

A558147

Л-642-я. VI

V.N. Karazin Kharkiv National University

01088689

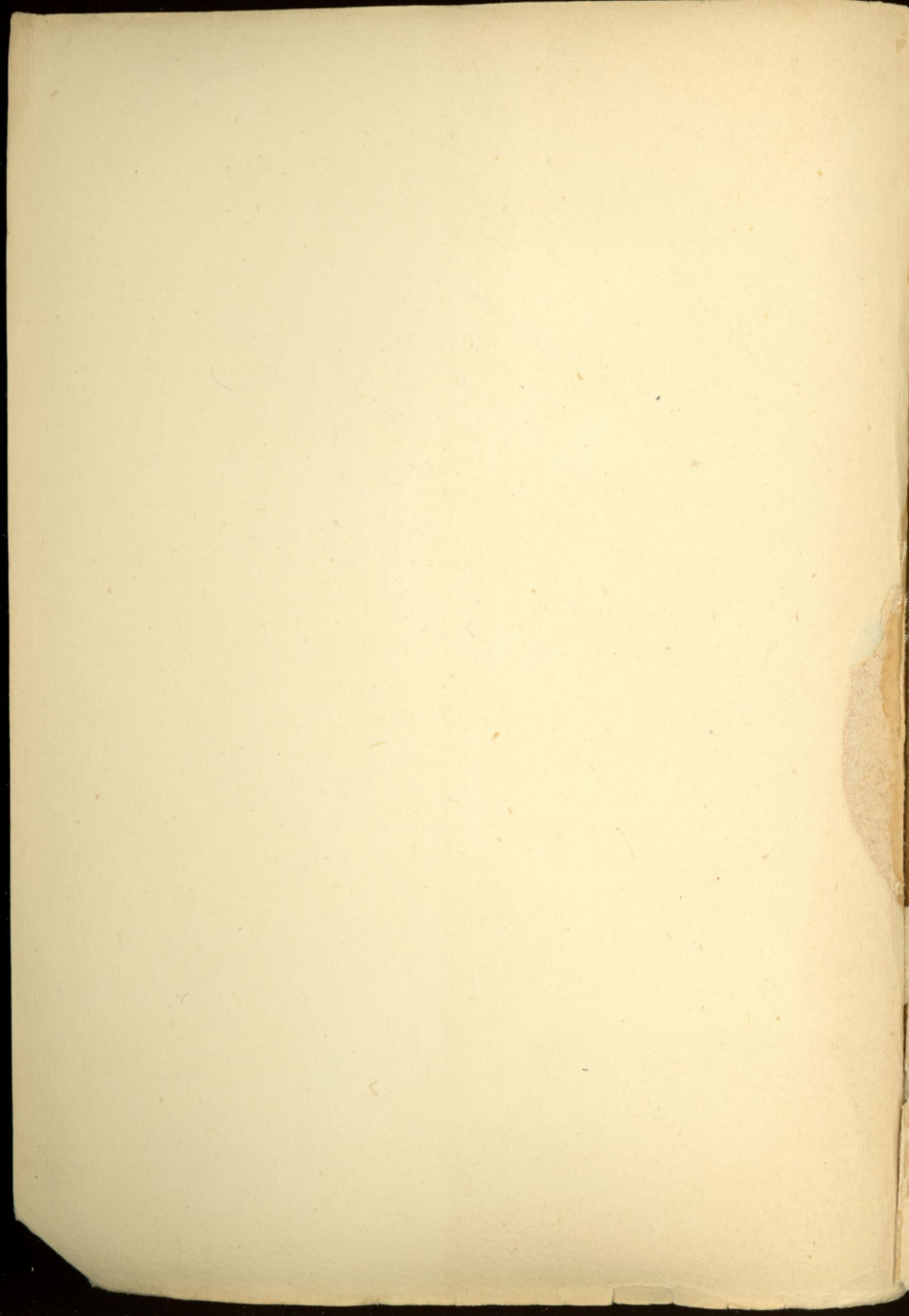
8

1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326

Ціна 1 крб. (Р)

ЛІТЕРАТУРНИЙ
ЯРМАРОК

АЛЬМАНАХ
МІСЯЧНИК
КНИГА ШОСТА (136)
ТРАВЕНЬ — 1929

Д В У

Бібліографічний опис цього
видання вміщено в „Літописі
Українського Друку“, „Карт-
ковому Репертуарі“ та інших
показниках Української
Книжкової Палати

Бібліотека
Світличного І.О.

Надруковано 5.000 прим.
в друкарні Державного
Видавництва України
імені Г. І. Петровського
Харків, Укрголовліт 2284.
від 1/VI-1929 р. Зам. 1310

51-642-9. IV

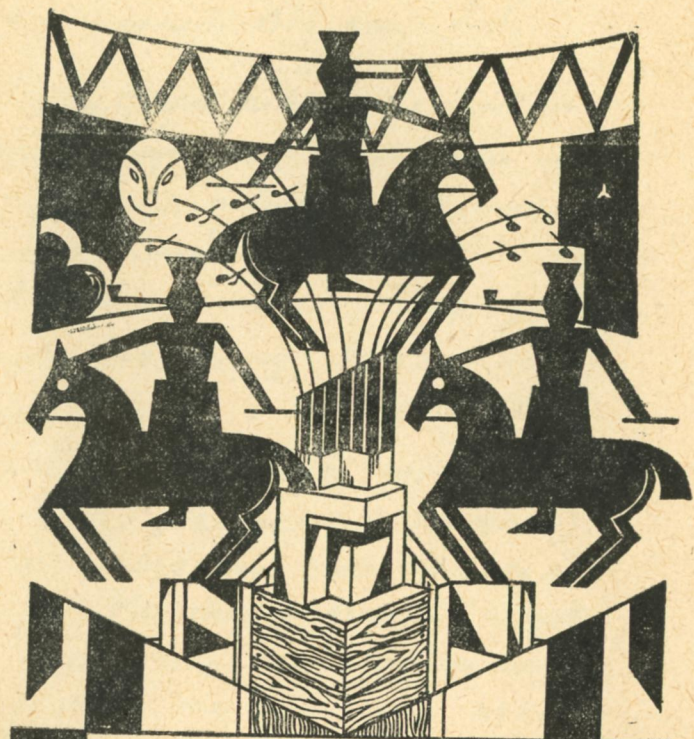
ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ХНУ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Лист. №

A558147

1

В. КРИЧЕВСЬКИЙ-29.

Галло! Галло! Галло! Усім! Усім! Усім!
Говорить Ярмарком „Літературного Яр-
марку“ на хвилі 500.000 метрів із міста
Харкова, столиці Української Соціалістич-
ної Радянської Республіки. Читайте, шановні товариші, чергову
136 книгу нашого позагрупового альманаху!

До біографії Остапа Вишні
автора інтермедій 136-ї книги „Л. Я.“

Остан Вишня, це так, і не може бути
іншого твердження, — син двох людей, що
покохавшись побралися і виховували
вім мали дітей:

Івана, Петра, Подору, Ва-
силя, Катерину, Михайла, Три-
гора, Федора, і Павла (Павла
Михайловича Тубенка, що за дияволь-
ської слави звеличав себе Вишню).

Так стверджали слова пам'яті Ки-
леника. Не зовсім тверезий і не зов-
сім п'яний бувши, сні апостолом по-
дібний мур, терзаній згою, рекох:
„плодітеся і помножайтеся“. Подумавши
вій ще додав: „і оселите землю“. Ста-
ри, п'яний щіник був жорстокий, як

Джонатан Свіфт. Але звичайні простосерді ще й закохані люди зовсім не зрозуміли сарказму. Замість довгої низки чорних дитячих домовинок, що ввижалися похмурому панотцеві, бачили вони в щирості сердечній цілий квітник пухкеньких ротиків: в колисках, на лавах, на печі, на припічку, на руках, біля спідниці і в запічках. Так зачатий на вістрі найжорстокішого соціального сарказму, — роковою його відплатою народився маленький хлопчик, що на сарказм гноблення відповів гумором перемоги.

Прозоре й дзвінке, як кришталь, українське повітря щороку тремтіло і пружно стискалося, даючи місце маленькій людській істоті. А тимчасом сум і великі турботи не залишали кінчики губ людей, призначених долею бути батьками отієї черідки неугавної молоді. Щирі і нехитрі з юнацтва, дедалі вони ставили більше претензій до себе і до долі, — „Ось ми“, — так сумували ці двоє, тепер уже старий і стара, — „ось ми маємо тільки дев'ятеро і звідси вся скорбота. Бо коли було б двічі стільки, або тричі чи чотири по дев'ять, світ білий не був би такий похмурий. „Мати чотирьох Остапів! Адже, на сьогодні це було чотири чи й більше мільйонів біленьких істоток-книжечок, всипаних, як добірним зерном, літерами, словами. Але все має свої межі і сподіванки теж. Ми не маємо чотирьох, ми маємо лиш одного Остап Вишню. Ми покищо не маємо в себе і чотирьох мільйонів його книжок. Лишень один мільйон, а мо на кілька сот тисяч більше. Та, проте, як би й ці книжки взяти й покласти одна біля одної — вони покрили б сто шістдесят верств шляху. Сто шістдесят верств у соціалістичному будівництві!

Так... ми вже бачили, що плем'я Вишні — родюче плем'я. Про що мріяли його батьки — те здійснив син. Він розростається в мільйони. Він крокує, як той казковий велет, верстами — оцей веселий, всеукраїнський Остап!

І. Сенченко

З маєм, товариші! З пре- ДО КНИГИ СТО ТРИДЦЯТЬ
красним, радісним ма- ШОСТОЇ

ем, товариші! З першим
травня, товариші! З тим

ТРАВЕНЬ 1929 Р.

днем, коли пролетарі єднаються. Весна і май. І радість.
І в радості нашої схилимо голови перед кров'ю трав-
невою братів наших на берлінських, на варшавських,
на лондонських, на будапештських, на бухарест-
ських... вулицях, пролитою в день свята трудящих.
Червоними прапорами зацвіте й гострими багнетами
вродить червона робітнича кров на брукованих ву-
лицях світових столиць...

Хай буде революцією благословенна кров братів
наших...

Весна і май.

З весняною засівною кампанією, това-
риші!

Знаєте, що це таке — весняна засівна компанія?

Павло Григорович Тичина („то академик, та поет,
то мореплаватель...“) так кваліфікує засівну кам-
панію:

Сійте в рахманий чорнозем

З піснею, грою...

Над долиною низом —

Сонце горою.

Правильно кваліфікує П. Г. Тичина!

Будьмо й ми правильні. І в хвилини, і в години
найбільшого творчого ентузіазму нашого не забу-
ваймо цього:

„Сійте“, бо справа, дорогі наші читачі, в тому
полягає, що ніякий навіть найкращий цербкооп і

навіть їдальня Комбормбезу в прекрасному будинкові імени прекрасного поета й комунара Василя Блакитного і по картках і без карток ніколи не дасть нам до оселедця хліба, коли ми забудемо оце чудесне слово: „сійте“...

З весняною засівною кампанією, товариші!

Весна і май.

З перекликом колгоспів, дорогі товариші!

Was ist das — колгоспи? Ох, це страшенно для багатьох незрозуміле слово. Колгосп — це колективне господарство. Пермете? Досі багато не тільки поетів і письменників, а й самих колгоспівців думали, що „колективно господарювати“ — це значить колективно їсти. А виходить, що колгосп — це не тільки колективно їсти, а й колективно добувати те, що їсться. От і організували тепер переклик колгоспів, щоб достоменно дізнатися: хто тільки їсть, а хто і їсть, і добуває їжу... Пермете?

Чому це важно суть? Колгоспи?! Ах, наївні ви, ей-богу, які, товариші! Та ж не забувайте того, що до війни у нас було 15 мільйонів індивідуальних селянських господарств, а тепер — 25 — 27 мільйонів. Оці самі господарства давали до війни 50% усього хліба (Хліба! хліба!), товариші, а тепер вони дають 85%. А товаровість їхня упала з 15% до 11%. Пермете? Не пермете? Ну, тоді стійте в черзі по хліб, і може, хоч стоявши в черзі, подумається, що „гуртом добре й батька бити“.

З перекликом колгоспів, товариші!

Весна і май.

З соціалістичним змаганням, товариші!

Знаєте, що то є „соціалістичне змагання“? Прекрасна річ! Це коли заводи, залізниці, цілі міста, цілі республіки змагаються, хто швидше зменшить собівартість продукції, хто скорше знищить прогули,

пияцтво, хуліганство, хто найкраще поставить у себе трудову дисципліну. Хіба це не прекрасна річ?! Та от вам. Донецькі залізниці викликали на змагання південні й Курську залізниці, хто швидше збільшить у себе норму ваги поїздів з 1.300 тонн до 1.430 тонн.

Робітники (самі робітники!) на заводах, по майстернях подають заяви, щоб зменшили їм розцінку їхніх робіт на 7⁰/₀, на 10⁰/₀!

Ах, товариші, які часи! Які часи, товариші!

І які поети й письменники нещасливі, що не можуть утворити між собою соціалістичного змагання. За підвищення якості продукції! Бо вони — таланти! А в усякого таланта — якість найякісніша! Як же її підвищити, коли вона найякісніша! Найвища ступінь якості! Межа! Грань!

З соціалістичним змаганням, товариші!

Весна і май.

З п'ятирічкою, товариші!

Ах, які часи, товариші! Товариші, часи які!

П'ять літ (тільки п'ять літ!) і наше сільське господарство буде не наше сільське господарство, а буде воно буйним, буде воно гойним!

П'ять мільйонів господарств буде об'єднано в колгоспи.

В два з половиною рази буде в сільському господарстві більше машин, як є їх тепер.

Вісім мільйонів тонн буде в сільському господарстві мінерального добрива! (тепер тільки 167 тисяч тонн!). В сорок разів більше матиме земля наша їжі плодотворної!

Сто тисяч тракторів щороку даватиме промисловість наша сільському господарству.

Ах, як часи, товариші! Які часи!

Товариші, я вас прошу, я вас благаю: доживіть ви, будь ласка, до 1932 — 33 р., тоді ми поїдемо з вами Дніпрельстан відкривать! Ви побачите тоді,

як 500.000 кінських сил закрутять турбіни і як засяють мільйонами кіловатів наддніпрянські степи і як у сяєві електричному водитимуть радісний танок села!

А „душі“ пращурів наших, сивоусих січовиків запорізьких, над кіловатами літаючи, співатимуть гімнів нащадкові своєму — пролетареві українському!

Доживіть, товариші! Тоді в нас вугілля здобуватиметься 75 мільйонів тонн (а тепер тільки 35 мільйонів!), тоді в нас чавуна виливатиметься 10 мільйонів тонн (а тепер тільки 3,3 мільйона тонн!), тоді в нас нафти буде 23 мільйони тонн (а тепер тільки 15 мільйонів!), тоді в нас електроенергії буде 22 мільярди кіловат (а тепер тільки 5 мільярдів!).

Доживіть!

Тоді ми з вами голосно крикнемо:

— Хвала Держпланові нашому!

Ах, які часи, товариші! Які часи!

За п'ять літ (тільки п'ять літ!) на народню освіту буде дано 10 мільярда карбованців, а на народне здоров'я — 4,5 мільярда карбованців!

І будемо ми освічені, і будемо ми здорові!

Ах, які часи, товариші! Які часи!

Та припадить же ви вухом своїм до землі нашої радянської та послушайте! Чуєте кроки? Чуєте ходу залізу, непереможну? То трудящі ідуть! Ідуть до чудесного майбутнього!

Минув, як сон, блаженний час

І готики й бароко.

Іде чугунний ренесанс,

Байдуже мружить око,

Ідуть, ідуть робітники

Веселою ходою.

Над ними стрічки і квітки,

Немов над молодою.

З десятирічним ювілеєм ДВУ, товариші!

ДВУ — це Державне Видавництво України.

Ви ж знаєте, розуміється, що це таке за установа?!

Це — установа, що видає книжки, і що ви її всі лаєте.

Лаєте за те, що мало підручників, лаєте за те, що не завжди знайдете ту книжку, що вам її потрібно, лаєте ту книжку, що вам її потрібно, лаєте за те, що... взагалі вам лаятись хочеться.

Лайте! Або хваліть, або лайте, але ніколи не ставтесь до неї байдуже.

Знайте: ДВУ за 10 років своєї роботи видало більше української книжки, як було тої книжки за 120 літ, з часу Івана Котляревського.

Івана Котляревського знаєте?

Ні? Ну, що ж: „я не винуватий“, як каже Микола Хвильовий!.. Коли не знаєте Івана Котляревського, то чули, може, про „Наталку Полтавку“?

Чули, кажете?

От і добре!

„Наталка Полтавка“. Як кажуть наші критики, це псевдонім Івана Котляревського...

Е ще „Енеїда“... Але це треба знати учням першої групи в трудовій школі, а для українських письменників, которі „гегемони“, це — не обов'язково. Можна й не знати.

Так от, значить: ДВУ.

Знайте: в ДВУ на початку його існування працювали Григоруки і Блакитний.

Вони керували ДВУ.

І коли ви їх ізгадаєте, встаньте і вшануйте їхню світлу пам'ять.

І коли ви купуєте українську книжку, подивіться на ту книжку й пригадайте, що в книжці тій — частина серця й мозку комунарів-ентузістів Григорука й Блакитного.

І хай у серцях ваших повсякчас горітиме пам'ять про цих відданих українській пролетарській культурі людей.

А ДВУ... ДВУ — хай цвіте. ДВУ — хай буде, хай видає в 1200 разів більше книжок, як видавало досі,

і хай справно платить гонорари завжди, нині, по-
всякчас і навіки вічні.

А тепер, товариші, гукнувши всі разом:

— Хай живе XI Всеукраїнський З'їзд
Рад, хазяїн землі Радянської Україн-
ської,—

читатимемо комедію талановитого нашого драма-
турга Миколи Куліша: „Мина Мазайла“, що її (ко-
медію) ви з такою цікавістю дивились на сцені чудес-
ного нашого театру „Березіль“ в постановці безмеж-
ного нашого режисера Л. Курбаса...

А хто не хоче читати „Мини Мазайла“, хай виста-
вляє свою кандидатуру в члени Всеукраїнської
Академії Наук. Справа ця так само важлива і для
науки корисна, бо влити молодих сил до Академії
конче треба! Чому саме? А тому, що коли Едісон
винайшов був фонографа, то одна із дуже поважаних
академій проклала його за те, що він посмів голос,
дар божий, перевести на якусь залізну платівку.
І взагалі наші поважані академіки (не всі, не всі!)
вірять у бога! Отже, допоможи їм господи двигать і
далі науку „путями неісповідимими“! А ми їм під-
дамо молодих, щоб наука та пішла путями певними.

Читайте „Мину Мазайла“, товариші!

*В книжці вісьмий „Л. Я.“
буде видрукована
п'єса М. Куліша
„Народній Малахій“*

М. КУЛІШ
МИНА МАЗАЙЛО

КОМЕДІЯ

1

Нарешті Уля прийшла. Рина до неї, од люстра:

— Ой, Улю, ой, тільки Улю, і тобі не сором! Я жду тебе, жду, жду! Нерви як не луснуть, серце знемоглося. Ти не можеш з'явить собі, що в нас у квартирі робиться! Це ти купила нові рукавички? За скільки?.. Що тільки, Улю, робиться! Братик мій Мокій вже збожеволів од своєї укрмови, ти розумієш?

Уля тільки на двері — і собі до люстра. Вилянулась. Примружила очі:

— За три сорок!

Рина до люстра. Зробила трагічні очі:

І, мабуть, уб'є папу. За три сорок? Дешево... Або папа його, бо вже третя лямпочка перегоріла — так пише по-українському, цілу ніч пише, ти розумієш, навіть вірші пише!

— Що ти кажеш?

Уля повернулась од люстра:

Рина до люстра, перехристилась:

От на! А папа не то що од Мокія укрмови слухати не хоче, а навпаки — наше малоросійське прізвище змінити хоче і вже напитує собі вчительку, щоб могла навчити його правильно говорити по-руському, наприклад: не сапоги, а спарі...

Уля навіть од люстра відійшла:

— Так?

РИНА

А Мокій не тільки не зна про це, а навпаки — мріє, ти розумієш, мріє до нашого прізвища Мазайло додати ще Квач.

Уля аж сіла :

— Та що ти кажеш ?

— А папа ще зранку пішов до загсу на вивідки, чи можна змінити прізвище і чи має він право заставити Мокія, ти розумієш ? Мокій про це нічого не зна, розумієш ? Мама пише секретного в цій справі листа до тьоті Моті в Курськ, щоб тьотя Мотя негайно (*цукнула в двері*) Мамо, на хвилинку !.. (*До Улі*) як най-скоріше приїхала, ти розумієш ? Розумієш тепер, що в нас у квартирі робиться !

2

Увійшла мати. Рина до неї :

— Ти написала листа ?

МАТИ

— Уже й одіслала.

РИНА

— Жаль ! Я оце подумала : ніхто й не подума, що одного листа мало. Треба телеграму ! (*Нервово за-ломила руки, подивилась у люстро, як вийшло*). Треба негайно телеграму вдарити ! Те-ле-гра-му !

*Мати теж заломила руки.
В люстро :*

— Навіщо телеграму, коли я вже витратила де-сять копійок, послала листа ?

РИНА

— Ой мамо, яка ти їй-богу !.. Та поки там тьотя одержить листа, ти знаєш, що у нас тут статися може ? Знаєш ?.. (*Виразно*). Все ! А ти кажеш на-віщо... Тільки телеграму ! Зараз піди й напиши !

Мати пішла

УЛЯ

— Слухай, Ринко ! Невже і прізвище в загсі міня-ють ?

— А ти думала де ? Тільки в загсі ! Прізвище, ім'я, по батькові, все життя тепер можна змінити тільки в загсі, розумієш ? Ой Улю, ой Улюню ! Коли

ти мене любиш, зроби так, щоб Мокій закохався у тебе. Може, він кине свої українські фантазії, може, хоч прізвисьце дасть поміняти...

— Ха-ха! Хіба це допоможе?

— Поможє. Закохуються ж так, що на розтрату йдуть, про партію забувають і не абихто... Улюню! Золотко!

— Ти серйозно?

— Серйозно.

— Не зможу я цього зробити.

— Чого?

— Ну, просто не зможу. Хіба я така?

— Зможеш! У тебе чарівні очі, чудесні губи, прекрасний бюст. Ти його одним махом закохаєш.

— Це тобі так здається.

— От на! Він мені навіть якось сам казав, що в тебе на прочуд гарні очі.

— Серйозно?

— Серйозно! Тим гарні, казав, що іноді нагадують два вечірні озерця в степу.

Уля в люстро:

— Що ти кажеш?

— От на!

Уля роздумливо, мрійно:

— Два вечірні озерця.

Рина підкреслено:

— Не забувай — в степу.

Уля роздумливо-критично:

— Два вечірні озерця... Хоч це й поетично, проте... Знаєш, яку партію знайшла собі Оля Семихаткова?

— Ну?

— Комуніста. Молодий ще, двадцяти трьох нема, але стаж надзвичайний! Надзвичайний! Що літа відпочиватиме в Криму. А там не два озерця — море. Два моря! Чорне й Каспійське. Крім того, він сам з металістів, мускулатура в його... Оля каже, як обніме, то щось надзвичайне: немов, каже, гарячий

удав... А кругом немов якийсь тропічний ліс. Температура — 40.

РИНА

— Ото же почни з Мокія, Улько, — практику мати-меш, як треба закохувати. Думаєш, що Оля Семихаткова ото так зразу й взяла комуніста? Практику мала, з комсомольцями тощо. А наш Мокій теж у комсомолі скоро буде, розумієш?

Уля зацікавлено:

— Серйозно?

— Вже на збори ходить.

3

— Написала?

Увійшла мати. Рина:

МАТИ

— Курськ. Кореной ринок, 36, Мотроні Розторгуєвій. Негайно, негайно приїзди. Подробиці листом. Сестра Лина. Я вмисне написала двічі негайно, щоб вона, як тільки одержить телеграму, так щоб і їхала...

РИНА

— А подробиці листом навіщо?

МАТИ

— Як навіщо? Щоб з них наперед довідалась, що ж таке у нас робиться...

РИНА

— Ну то вона й ждатиме листа.

Мати з досади прикусила язика. Тоді:

— То я хотіла, щоб не пропали даром ті десять копійок, що на лист витратила.

РИНА

— Дай я покажу, як писати! (Віолос). Курськ, Корений — це так, ринок можна викинути, знають і так. (Подумала). Мрія воскресла. Папа міняє...

МАТИ

— Не папа, а Мина. Телеграма од мене.

РИНА

— Не заважай! Мені — ніколи!.. Мрія воскресла. Мина міняє прізвище. Мокій збожеволів укрмови. Станеться катастрофа. Приїзди негайно. *(До матері)*. Розумієш тепер, як треба писати? На, перепиши й одішли! *(Мати вийшла, Рина до Улі)*. Тепер ти розумієш? Жаж! Ой Улюню! Молю тебе, благаю — за-кохай!

Уля схвильовано:

— Ну як я почну, чудійко ти? Сама знаєш, який він серйозний, ще й український. Ну як до його підступитися? З якого боку?

— З якого?

— Так.

— З українського.

— Не розумію. Як це?

— А так, що тільки з українського.

Уля подумала:

— Ти, я бачу, Рино, дурна. Та в його ж іншого боку й нема, а ти кажеш тільки з українського. Він же з усіх боків український.

Рина подумала. Раптом:

— Ха-ха! Ти дурна!

— Серйозно?

— Серйозно дурна! А я що тобі кажу: тільки з українського. Це й значить, що в його другого боку нема, що він кругом український.

Уля розсердилася:

— Як так, то я й розуміти не хочу! Взагалі! Бо все це дурниці взагалі.

Рина побачила — лихо:

— Улю! Золотко! Ти не дурна!

Уля до люстра:

— Не хочу! Не можу! Не знаю, як...

— Я покажу, як. Ось я зараз покличу його і покажу, як почати.

— Ні, ні!

— Побачиш, що зможеш. Ось я зараз покличу. Він зразу розсердиться, нахнюпиться, це правда. Та я знаю, як до його підійти, з якої сторони він одмикається. Дурненько, не бійся! Я тобі дам потайний ключик, я покажу стежечку до його сердечка.

— Ні, ні! Я не розумію! Не розумію!

*Тоді Мина надхненно, з ви-
кликом:*

— Не віриш? А хочеш, Улько, і він тебе поведе сьогодні в кіно?

*Як всяка Уля, Уля—кіноман-
ка:*

— Ти серйозно?

*Мина не така, щоб навад.
Перехристілась, немов збира-
ючись у воду пірнути:*

— От на! Тільки ти, Улю, не зірвись. Що не казати я, то немов з твого бажання, розумієш? Можеш навіть мовчати, тільки підтакни коли, кивни головою, усміхнися. А далі—сама побачиш...

Постукала в двері до брата:

— Моко! Вийди на хвилинку! Чуєш, Моко?

*Уля ледве чути, одними
руками:*

— Рино, не треба! Золотко, не треба!..

*Побачила, що та не слуха,
подбїла до люстра. Очевидно,
хотїла зробити очі озерцями.
Не вийшло. Вхопилась за серце.*

4

*Увійшла мати. До Рини го-
лосно й авторитетно:*

— Тьотя не одержить такої телеграми!

РИНА

— Цс-с... Чого?

Мати тихше:

— А того, що в їй тринадцять слів, ти розумієш? Треба скоротити.

Увійшов Мокій, юнак з чорним висипом під носом і по підбороддю, з мрійними, але злими очима. Хотів гримнути на сестру, та побачив, що вона не одна:

— Ну?

Рина зробила знак матері, щоб та негайно вийшла. Мати вийшла. Рина до брата:

— Ти, здається, знайомився колись. Моя подруга— Уля Розсоха.

Уля одними губами:

— Розсохина.

Рина з натиском:

— Розсоха!

Мокій незграбно подав руку:

— Гм...

РИНА

— На хвилинку, Моко. Улі страшенно вподобалось українське слово — бразолійний, а я не знаю, що воно значить. Яка його тям?

Мокій хмуро, недовірливо:

— Бразолійний, ти хочеш сказати?

Рина до Улі:

— Як, Улю?... Ах, так! Бразолійний! Бразолійний!

Мокій уважніш подивився на Улю. Кахикнув. Тоді глухо:

— Бразолійний — темносиній. (До сестри). Більш нічого? (Взявся йти)

Рина до Улі:

— Бразолійний — темносиній, розумієш, Улю! (До брата). Уля каже, що воно звучне таке, свіже — бразолійний. Бразолійний.

Мокій до Улі. Стримано:

— Ви де чули, чи вчитали це слово?

Уля роззубилась:

— Я?... Я не зна... Воно мені просто взяло й вподобалось...

Рина перехопила :

— Улі ще одно подобалось слово... (До Улі). Яке ще тобі подобалось слово? Здається... ну як? Бренить, ти казала?

УЛЯ

— Бренить.

РИНА

— Що таке — бренить, Моко?

Мокій м'якше :

— А, бренить. По-руському — звучить. Та тільки одним словом звучить його перекласти не можна. Бренить має... (До сестри, нахмурившись). Стривай! Ти мене колись за це слово вже питала...

Рина здивовано :

— Я?

Мокій суворіше :

— Авжеж питала. Просила, щоб я підлоги за тебе натер і перед тим питала.

РИНА

— Невже ж питала? Тепер пригадую. (До Улі). Пам'ятаєш, ти вже раз у мене за це слово питала... (До брата). А я у тебе спитала для Улі, та забула. (До Улі). Пам'ятаєш?

УЛЯ

— Аж двічі! Рина сказала, що ви добре знаєте українську мову, а мені саме тоді вподобалось це слово, і воно мені, не знаю чого, — страшенно вподобалось. Спитала у Рини: що таке... звучить?..

Рина перебила :

— Бренить! Отоді я, Моко, й спитала тебе. Ну да ж. Ти ще, пригадую, сказав, що бренить — якесь надзвичайне слово...

Мокій до Улі :

— Бренить має декілька нюансів, відтінків. По-українському кажуть: орел бренить. Це значить — він високо, високо, ледве видко — бренить.

Уля примружила очі. Рина до Улі:

— Ти розумієш?

Уля кивнула головою. Мокій м'якше:

— Можна сказати — аеро брениць. А от іще кажуть: сніжок брениць. Це, як випаде, а тоді зверху, в повітрі, ледве примітний такий, брениць.

Рина до Улі:

— Ти розумієш?

Уля ніжно усміхнулась. Мокій розворушився:

— Або кажуть — думка брениць. Це треба так розуміти: тільки-тільки береться, вона ще неясна — брениць. Спів брениць. Це, наприклад, в степу далеко ледве чути пісню...

Уля мрійно:

— Брениць.

Мокій з цумором:

— Губа брениць. Так на селі й кажуть: аж губа брениць, так цілуватися хоче.

УЛЯ

— А знаєш, Рино? Мені справді вподобалось це слово.

РИНА

— Серйозно?

УЛЯ

— Серйозно!

РИНА

— Браво! Ти, я бачу, тепер зрозуміла, як і що. (До Мокія). Між іншим, Уля страшенно любить українські кінокартини і написи... каже, що вони якісь... (До Улі). Які, Улю?..

УЛЯ

— Надзвичайні.

Рина до Мокія:

— Ти розумієш?

МОКІЙ

— На жаль, гарних українських кінокартин дуже мало... Дуже мало!

РИНА

— Оце ж вона і прийшла спитати, про оце ж і просить, щоб я з нею пішла сьогодні в кіно. А мені ніколи, розумієш?..

МОКІЙ

— Гм... Бачиш, мені треба сьогодні ввечері на комсомольські збори... На жаль, не можу, бо треба на комсомольські збори... Я пішов би, та мені треба на збори комсомолу.

РИНА

— Я б сама з нею пішла, та коли ж її цікавить не так картина, як написи до неї: чи чистою укрмовою написано, чи робленою, попсованою... (До Улі.) Я не знаю, чого тебе це цікавить?

Уля здивовано:

— Мене?..

РИНА

— Не однаково — чи чистою, чи робленою?..

МОКІЙ

— Авжеж не однаково! От, наприклад, написи в Звенигорі — краса! Стильні, поетичні, справжньою українською мовою писані. А подивіться ви на написи по других кінокартинах. Олива з мухами! Немов нарочито псують таку прекрасну, таку милозвучну мову...

Рина до Улі:

— От хто б тобі розказав, Улю! От хто б відповів на всі твої щодо української мови запитання!

Мокій до Улі:

— Бачите, мені треба на збори комсомолу... А вас справді цікавить все це? Українська мова і... взагалі?

УЛЯ

— Взагалі страх як цікавить!

РИНА

— Як стане коло української афіші : читає - читає, думає - думає, чи справжньою написано мовою, чи фалшивою... Я гукаю — Улю! Улю!

Мокій до Улі, приязно :

— Серйозно ?

Уля почервоніла :

— Серйозно !

МОКІЙ

— А, знаєте, я сам такий. Побачу ото неправильно писану афішу, вивіску або таблицю — і досади тобі на цілий день. А які жажливі афіші попадаються, як перекручують українську мову...

УЛЯ

— Серйозно ?

МОКІЙ

— Серйозно перекручують ! Серйозно !.. Та ось я вам покажу одну таку афішку — помилується. *(Побі і вернувся, щоб справити чемність)*. Вибачте, я зараз... На хвилинку... Такої афішки ви ще... *(Побі)*.

Рина до Улі :

— А що ! Ще один захід — і ти, Улько, сьогодні в кіно. Ти тепер розумієш, як з ним треба поводитись ? От тільки я забула попередити тебе, що не всяке українське він любить, розумієш ? Раз на іменини, думаю, що йому купити, який подарунок ? Купила малоросійську сорочку й штани. Так, ти знаєш, сокирою порубав.

Уля пошепки :

— Що ти кажеш ?

— От на... От що, Улюню ! Ти котись зараз просто до його в кімнату, розумієш ? Бо тут він покаже тільки афішу, а там у його словники, книжки, Хвильові всякі, Тичини. Хоч до вечора розпитуйся, залюбки відповідатиме. Побачиш яку книжку — і питай. Побачиш якогось там Хвильового і питай, а тоді в кіно. Ну, а там вже ти сама знаєш, як і що. Іди ! Дай я тебе перехристю !

*Уля до люстра. Від люстра
під хрест. Тоді раптом стала:*

А що, як не так питаю? Не попаду на його смак?

РИНА

— Попадеш.

УЛЯ

— Ну як? Як? Коли, мені здається, що „стоїть
гора високая“ краще за Тичину.

*Рина на мить замислилась,
потьмарилась. Раптом обличчя
їй засвітилося:*

— Прекрасно! — Оце і май на увазі: що тобі по-
добається, то йому не подобається і навпаки, розу-
мієш?

Уля добрала розуму:

— А не помилюся?

РИНА

— Ні!

*Уля боязко підійшла до Мокієвих
дверей. Постояла. І таки пішла. Рина
до люстра:*

— Ху! Слава богу.

6

Увійшла мати

РИНА

— Ну, що там у тебе з телеграмою? Написала?

МАТИ

— Вже й одіслала. Домаху попросила, щоб відне-
сла. Тільки я скоротила...

РИНА

— Як же ти скоротила?

МАТИ

— Так, як я одна тільки вмію. Вийшло коротко
й дешево. Ось копія: Курськ, Корений, 36. Като-
строфа. Мока українець. Приїзди. Лина. Негайно
приїзди. Все...

РИНА

— Ха-ха! Та тьотя ніколи не одержить такої телеграми!

МАТИ

— Не вигадуй дурниць! Це тобі досадно за тринадцять?

РИНА

— Та кому телеграма? Кореному ринкові?

МАТИ

— Тьоті ж: Корений, 36. Катастро...

Прикусила язика, аж позеленіла. Тоді:

— Ну що ж тут такого? На Кореному ринку догадаються, що ця телеграма до тьоті Моті.

Рина за копію:

— Ослице! Дай я допишу!

Мати вирвала назад:

— Я сама!

РИНА

— Дай, кажу!

МАТИ

— Я сама, кажу!

Знову задзвонив дзвоник. Тепер уже мати вискочила в коридор. Повернулась бліда, ще більш схвильована:

— Папа прийшов...

7

Ускочив Мазайло. Подивився гарячими, надхненними очима:

— Дайте води!

Випив води. Помацав серце:

— Думав, не переживе...

Мазайлиха і Рина:

— Ну?

— Не міняють?

МАЗАЙЛО

— В радіо читають, в анатоміях пишуть — серце орган, що гонить кров, орган кровогону. Нічого подібного! Серце — це перш за все орган, що передчува і вгадує. Однині вірю йому, а більш нікому в світі. Серйозно кажу!

Мазайлиха та дочка і собі за серце:

- Поміняли?
- Не міняють?

МАЗАЙЛО

— Ще як підходив до загсу — думалось: а що як там сидить не службовець, а українець? Почує, що міняю, так би мовити, його українське — і заноровиться. На зло тобі заноровиться. І навпаки думалось: а що як сидить такий, що не тільки прізвище, всю Україну змінив би. А що як і такий, що що йому до твого прізвища, — до себе він байдужий підчас служби, себто сидить, нічого не бачить і себе не поміча? А що як такий, думалось, що почне з з діда-прадіда? А що як не той і не другий, не третій?... А що як і той, і другий, і третій... І серце, серце вже тоді передчуло. Там сидів... (Випив води). Од усіх вищезгаданих — середній.

МАЗАЙЛИХА

- Которий же?
- Середній од усіх, кажу! Арихметично-середній, по - моєму. Увійшов...

РИНА

- Хто?

МАЗАЙЛО

— Я! Він сидів. Спитав сухо, якимсь арихметичним голосом: „Вам чого?“ Я до його і раптом відчув, що вся кров мені збігла в ноги і стала. А серце, як дзвін на пожар: бев-бев-бев... І десь немов як справді пожар — зайнялося. Палахкотить... Питаю і не чую свого голосу: чи можна, кажу, змінити

прізвище? Він подивився і знов: „Вам чого?“ — арифметичним голосом. Як чого? Як чого? — заскало огненно в голові. Двадцять три роки, кажу, носю я це прізвище і воно як віспа на житті — Мазайло!.. Ще малим, як оддав батько в город до школи, першого ж дня на регіт взяли: Мазайло! жодна гімназистка не хотіла гуляти — Мазайло! За репетитора не брали — Мазайло! На службу не приймали — Мазайло! Од кохання відмовлялися — Мазайло! А він знову: „Вам чого, питаю?“

МАЗАЙЛИХА

— Мене обдурив: я покохала не Мазайла, а Мазалова, чом не сказав?

РИНА

— І тепер сміються, регочуть — Мокрина Мазайло, не сказав?

МАЗАЙЛО

— Я нічого не сказав. То мені лише здавалось, що питаю, кажу. А вийшло так, що я стояв перед ним і мовчав. Мені заціпило...

МАЗАЙЛИХА

— Було б голкою вколоти.

МАЗАЙЛО

— Хтось одвів мене до дверей. Все як в тумані. Не знаю, де я, чого прийшов. Серця вже не чую. І раптом воно тьох! — перед очима якесь писане оповіщення... Немов не я, немов хтось другий за мене читає (серце!). Список осіб, що міняють своє прізвище. Минько Панас на Міневрина Павла. Читаю, не розумію. Вайнштейн Шмуель - Калман - Беркович на Варшиних Самойла Миколайовича — читаю: Засядь - Вовк на Волкова читаю. Ісидір Срайба на Алмазова, і тут все прояснилось. Я зрозумів, де я і чого прийшов. Повернувся назад, питаю і чую свій голос: скажіть, чи можна змінити своє прізвище і

як? І чую арифметичний, що далі симпатичний^а
„Можна!“ Отак, і отак... Ура! — крикнуло серце.

*Рина радісно і разом погрози-
ливо:*

— Цс-с-с...

*Показала на двері, де Мокій
Мазайло; надхненно, але тихіш:*

— Вра! Вдарило, задзвонило, як на великдень...
(Поцілував жінку). „Отак! (Дочку). Отак! (Знов жінку).
І отак!

*Мазайлиха ледве не плачучи
з радості:*

— Яке ж тобі прізвище дадуть, Минасю?.. Яке?..

РИНА

— Було б попросити і нам Алмазова...

*Мазайло немов диригуючи над
якимсь невидимим хором:*

— Отак і отак! Виберіть прізвище, яке до впо-
доби.

*Жінка і дочка руками, мов
крилами птиці, наввипередки:*

— Сіренев! Сіренський!

— Розов! Де-Розе!

— Тюльпанов!

— Фон-Лілієн!

Мазайло, диригуючи:

— Подайте заяву. На два рублі марок. На публі-
кацію тиждень чи два. Все! (По павзі, погладивши серце).
Думав—не переживе.

МАЗАЙЛИХА

— З Мокієм що робити, Минасю? Він же і слу-
хати не захоче...

*Мазайло раптом перестав ди-
ригувати. Потемнів:*

— Він ще не знає?

МАЗАЙЛИХА

— Ні.

Мазайло з радосним гнівом:

— Заставлю! Виб'ю з голови дур український!
А як ні — то через труп переступлю. Через труп!..
До речі, де він? Покличте його! Покличте негайно!..
(Гукнув). Мокію! Чуєш? Гей, ти!

Дочка спинила:

— Папо! Покищо йому про це ні слова! До публікації, розумієш?

МАЗАЙЛО

— Тепер не боюсь! Не боюсь! Бо тричі звертався я до загсу, тричі допитував... Аж нічого він не може вдіяти. Маю повне необмежене право змінити не то що своє прізвище — батькове й дідове ім'я й прізвище. Чула?... Та після цього... Мокію!

ДОЧКА

— Ти, здається, маєш найти собі вчительку?

МАЗАЙЛО

— Правильних проїзношеній?... Вже знайшов! Найняв! В понеділок прийде на лекцію... Прекрасна вчителька. Рафінадна руська вимова... Прізвище Баронова - Козино.

МАЗАЙЛИХА

— Яка краса!

Дочка до батька:

— І ти думаєш, що Мока, знаючи про зміну прізвища, не вчинить підчас лекції демонстрації, скандалу?

МАЗАЙЛО

— Уб'ю!

МАЗАЙЛИХА

— Минасю, яка грубість!

МАЗАЙЛО

— Ну, вигоню з дому.

ДОЧКА

— Ой, папо, ой тільки, папо! Який ти... Та краще до публікації помовчати. З'яви собі: ти вибираєш

прізвище—Мокій нічого про це не зна, розумієш? Ти береш лекції „правільних проїзношеній“—Мокій не зна, розумієш? Тимчасом я і мама скликаємо родичів на сімейну раду—Мокій не зна...

МУЗАЙЛИХА

— Сестру мою Мотю з Курська.

ДОЧКА

— Можна буде ще дядька Тараса з Києва.

Мазайлиха жакнулася:

— Тараса Мазайла? Господь з тобою!.. Та чи не в його наш Мокій і вдався! Там такий, що в його кури по-українському говорять.

ДОЧКА

— Без дядька Тараса! Тьотя й ми натиснемо на Мокія, розумієш, папо?

МАТИ

— Та Мотя одна на його подіє!.. Хіба ти, Минасю, не знаєш, як вона вміє взагалі.

ДОЧКА

— Крім того, ще один план є на Мокія вплинути... Не віриш? А хочеш, папо, і він за тиждень два кине свої українські мрії? От давай! Тільки ти мовчок. Розумієш?

Жінка нервово:

— Мино!

ДОЧКА

— Абсолютний мовчок на два тижні. Не віриш? Ну, на тиждень, папочко!

Жінка погрозово:

— Мин - но!

Дочка, поцілувавши батька:

Пане Сіренський! Розов! Де-Розе! Тюльпанов! Ну?

МАЗАЙЛОВ

— Ну, гаразд. На тиждень... *(В люстро)*. Все одно я скоро скажу... Прощай, Мазайло! Здрастуй...

В цей момент підвищений, радісний голос Мокіїв:

... Мазайло Квач, наприклад.

вирвався з рипом дверей. Мокій вийшов з Улею. Не помітивши навіть батька, перекопував далі, агітував Улю:

— Мазайло - Квач, Улю! Це ж таке оригінальне, демократичне, живе прізвище. Це ж зовсім не то, як якесь заялозене, солодко-міщанське: Аренський, Ленський, Юрій Милославський... Взагалі українські прізвища оригінальні, змістовні, колоритні... Рубенсовські — от! Убийвовк, наприклад, Стокоз, Семиволос, Загнибога. Загнибога! Прекрасне прізвище, Улю! Антирелігійне! Це ж не то, що Богоявленський. Архангельський, Спасов. А німецькі хіба не такі, як українські — Васерман Вода чоловік. Вольф — Вовк. А французькі: Лекок-півень...

Уля обернулася до Рини:

— Ми йдемо в кіно!

II

Два дні згодом Рина допитувала в Улі (перед люстром):

— Ну, як же ти не знаєш, ой Улю. Ти ж з ним до кіна ходила?

— Вчора і завчора.

— Сельтерську воду пила з ним, ти кажеш?

— Навіть із сиропом...

— Печення він тобі купив?

— Аж п'ять, Рино!

— До самого дому провів?

— До воріт. Ще й постояв трохи.

— І ти не знаєш, як він, — закохався, чи?...

*В Улі аж рум'янець спанхнув.
Перебила Рину рухом - словом :*

— Стривай, Ринко!

Рина вижидальним голосом :

— Ну?

— Стривай, я скажу... Як пили ми після кіна воду, я на нього глянула, отак... Він не мене — отак. Сказав, що по-вкраїнському зрочки — чоловічками звуться.

— Ну?

— Тоді, як ішли додому, я, ти знаєш, спотикнулась, а він — хоч би тобі що. Тільки спитавсь, чи не читала я думи про втечу трьох братів? Там, каже, є такі слова: свої білі ніжки на сире коріння, на біле каміння спотикає. От, каже, де збереглася українська мова.

— Ну?

— Тоді, як повела я його через сквер (це той, де, знаєш, завжди сидять і цілуються), він сказав: як то прекрасно оспівала українська мова кохання: я покрию, каже, свого милого слідочок, щоб вітер не звіяв, пташки не склювали...

— Ну?

— А як вела його повз тих, що, знаєш, вже лежали, він сказав, як українська мова до того ще й дуже економна та стисла: одна рука в голівоньку, каже, а друга — обняти...

— Ну?

— А біля воріт, як вже розставатися, сказав він мені: ваше прізвище Розсоха — знаєте, що таке Розсоха? Показав на небо — он чумацький шлях, каже, — в розсохах є чотири зірки, то криниця, далі три зірки — то дівка пішла з відрами, в разсохах каже... А тоді подивився мені в очі, глибоко-глибоко...

— Ну? Ну?

Уля відхнула:

— Попрашався і пішов... Ти не скажеш, Рино, як він — чи хоч трохи закохався, чи...

РИНА

— Та я тебе про це питаю, Улько, тебе... Ой, яка ж ти дурна, розумієш?

УЛЯ

— Коли я дурна, а ти розумна, то скажи мені, щоб ти сказала, коли б ти була я, а я — ти, себто, коли б він тебе отак провожав?

— Що я б сказала?..

— Так.

— Коли б я була ти, а ти — я?

— Так.

Рина осіклась, наморщила лоба. А Уля, як Уля — зраділа:

— Ага! Ага!.. І ти б не знала, що сказати, Рино!

РИНА

— Нуда ж! Бо, коли б я була ти, то теж була б дурна.

Уля образилась:

— Як так, то я тебе більш не питатиму, і ти мене не питай...

РИНА

— Улюню, ти не дурна! Золотко, не сердься... Бо й я не знаю... Тільки знаєш, що? Мені здається...

УЛЯ

— Ну?

РИНА

— Він, кажеш, заглянув тобі в вічі, як пили сельтерську?

— Так.

— І біля воріт, як розставались?

— Глибоко заглянув...

— Мені здається, що він закохався.

Уля в люстро:

— Що ти кажеш, Рино?

РИНА

— От на! Принаймні — закохується. Тільки ти, бога ради, поспіши, Улюню, прискор цей процес,

розумієш? Треба, щоб він взагалі не вкраїнською мовою мріяв, а тобою, золотко, твоїми очима, губами, бюстом тощо... Ну зроби так, Улю, ну що тобі стоїть?

УЛЯ

— І зробила б, може, та коли ж він чудний такий. Ну чим ти на його вдієш, коли навпаки — він на тебе словами отими тощо... аж пахне.

РИНА

— Він на тебе словами, віршами, ідеологією, а ти на його базою, розумієш? Базою... Тим то і поклалась я на тебе, Улько, що ти маєш такі очі, губи, взагалі — прекрасну базу маєш. Крім того, мене ти слухатимеш, моєї поради. Так, Улюню, так?

Уля випнула вся. Зідхнула. Мовчки поцілувала Рину. Рина:

— Так!... Добре, серце, що ти сьогодні наділа більш прозористі панчохи, розумієш? По новій моді. До того ж вони й на колір кращі — якісь манливі, теплі... Чудесно!

Уля перед люстром:

— Що ти кажеш!

РИНА

— Чудесно, кажу — і кличу Мокія...

Уля, звичайно, за серце, до люстра:

-- Рино, хвилинку!..

Та Рина вже без уваги на неї. Пішла, покликала Мокія: — „Моко! Тебена хвилинку просить Уля...“ — сама вийшла.

2

Увійшов Мокій. Певно, читав, бо з книгою, олівцем і сантиметр у руках:

— Гм... це ви?

УЛЯ

— Я... по книжку... А ви думав-хто?

МОКІЙ

— Думав, що це... ви.

В Улі забреніло в грудях:

— Серйозно?.. А я по книжку до вас.

— По яку?

Уля трошки роззубилась:

— По яку? Взагалі по українську книжку.

У Мокія забреніло в грудях:

— Серйозно? Дуже приємно. Радію вами, Улю.

— Серйозно?

— Серйозно. Якої ж вам книжки дати? З поезії?
З прози? З наукових, соціально-економічних?

— Котру можна буде.

— Вибирайте.

— Ну дайте... яку ви хочете.

Мокій зворушено:

— Та я б хотів, щоб ви всі їх перечитали, Улю!

— А це у вас яка?

— Це?.. Це книжка з української етнографії та антропології.

Уля вже не знала, що далі казати, та:

— Серйозно?

МОКІЙ

— Подивіться.

Уля подивилась:

— Гарна книжка — в палітурках і, здається, з золотим обрезами...

МОКІЙ

— А знаєте, як по-українському сказати: з золотим обрезами?

— Ану, як?

Мокій піднесено:

— Книжка з золотими берегами. Правда — прекрасно?

— Надзвичайно!

— А то ще можна сказати про матерію, що вона з берегами. Фартух дорогий — золоті береги.

— Прекрасно!

Уля широко :

— Серйозно?

Мокій зраділо :

Уля цілком широко :

— Надзвичайно! Фартух дорогий, золоті береги... А скажіть, як буде по - українському „чулки с розовою кайомкою“? Отакі, як у мене. Ось...

Хотіла показати, та засоромилась. Похилилась. Мокій того майже не помітив. Це більше піднесено :

— Панчохи з рожевими бережками.

УЛЯ

— Надзвичайно!...

Мокій ще більш запалився :

— Ато ще кажуть: миска з крутими берегами. Або пустився берега чоловік, по - руському — на проїзвол судьби. Або, нарешті, кажуть, берега дати... Наприклад: треба українській неписьменності берега дати! Ах, Улю. Як ще ми погано знаєм українську мову. Кажемо, наприклад: потяг іде третьою швидкістю, а треба — поїзд третім погоном іде. Погін, а не швидкість. А яка ж вона поетична, милозвучна, що вже багата... Та ось вам на одне слово „говорити“ аж цілих тридцять нюансових: говорити, казати, мовити, балакати, гомоніти, гуторити, повідати, торочити, точити, базікати, цвенькати, бубоніти, лепетати, жебоніти, верзти, плести, герготати, бурмотати, патякати, варнякати, хамаркати, мимрити, цокотіти...

Вже втретє дзвонив у сінях дзвоник, коли Мокій та Уля почули. Пішла одчиняти Уля.

3

Вернулась, і з нею увійшла суха, потерта якась дама в довоєнному вбранні. Дама до Улі:

— Я Баронова - Козино. Ваш папа найняв мене

проказати йому кілька лекцій з правильних проізно-
шеній.

УЛЯ

— Мій папа? У мене нема папи: він помер.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Помер? Ах, боже мій, яке нещастя! І це так несподівано, раптом... Боже мій! Ще завчора він найняв мене і дуже просив прийти на першу лекцію сьогодні.

УЛЯ

— Мій папа вже три роки тому як помер... То, мабуть, був не мій папа.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Вибачте, я, певно, не туди потрапила, хоча адресу я добре запам'ятала. (*Забурмотіла роззублено*). Холодна гора, ...ська вулиця, № 27, на воротах напис: „У дворі злі собаки“, та собак, казав ваш папа, нема. І справді нема. Кватиря Зама... Майза... Ах, боже мій, чудне таке прізвище...

МОКІЙ

— Може, Мазайла?

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Так! Мазайла! Він ще казав, що не треба запам'ятувати прізвища, бо не сьогодні-завтра має змінити його у загсі на друге...

Мокій аж потемнів:

— Мій папа?.. Прізвище?..

БАРОНОВА - КОЗИНО

— А ви його син?.. Вибачте, не знала. *До Мокія з підлесливим просміхом.* Хоча ви схожий на вашого папу. Боже, як схожий... Скажіть — змінили вам прізвище? Папа ваш так турбувався... Воно справді якесь чудне. Либонь малоросійське?

*Мокій глухим, здушеним голо-
сом:*

— Однині... (*прокашлявся*) у мене папи нема!

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Як? Ви сказали...

Мокій з натиском:

— Нема, кажу! Нема!..

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Ах, боже мій! Знов, виходить, я не туди потрапила... Як же так? (*Забурмотіла роззублено*). Холодна гора, ...ська вулиця, № 27, „У дворі зі собаки“, квартира...

4

Увійшов Мазайло. Кинувся до Козино:

— Жду вас, жду!

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Вибачте! Вийшло таке непорозуміння. Сказали — вас нема, що ви вмерли...

Мазайло показав на двері. Не зводячи очей з Мокія, вклонився ще раз Бароновій!

— Так-так... Заходьте. Мокіє! Я матиму з мадам Бароновою - Козино ділову розмову. Мені потрібна ця кімната...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— І я вже була повірила, що ви померли...

Мазайло до Баронової, але вся його увага на Мокієві:

— Дуже приємно... (*До Мокія*). Розумієш?... (*До Баронової, ще раз вклонившись*). Вибачте. Заходьте...

Баронова - Козино заспокоєно і задоволено:

— Мерсі!

Вийшли. Мокій ввесь час свердливши батька очима, зірвався з місця. Заходив:

— Ні! Ні!.. Не дам! Не дозволю! І жодної лекції, коли так, жодної лекції правильних проізошених!

*Помітив Улю біля люстра
і раптом увесь освітився, спов-
нився якоюсь ідеєю :*

— Так... Бачите тепер, Улю, який я самотній ?
УЛЯ

— Серйозно ?

— Серйозно, Улю. Рідня — а нема до кого слова промовити, тим паче українського. Слухати не хочуть. (До дверей). Так, ні! Буду на зло, на досаду декламувати українське слово. (До Улі). Не розуміють його краси, а з моєї самотності сміються. Отак і живу, самотію, як місяць над глухим степом, як верства в хуртовину. (До дверей). Буду співати, кричати під дверима отут, буду танцювати, свистіти!.. (До Улі). Як одлюдник в пустині, як копійка у старця, як мізинець в каліки, як...

Уля захвилювалась :

— Сорйозно ?

МОКІЙ

— Серйозно! Скоро вже і я скажу за словом поетовим: „Сиди один в холодній хаті, нема з ким тихо розмовляти, ані порадитись. Нема, анікогісінько нема...“ А як хочеться знайти собі такого друга, теплого, щирого, щоб до його можна було примовитись словом з Грінченкового словника та й з власного серця...

Уля вже никла жалощами :

— А як буде у вас подруга, щира і тепла... Навіть гаряча...

МОКІЙ

— Ах, Улю! Мені вже давно хотілось вам сказати...

Уля трепетно :

— Що ?

МОКІЙ

— Ще тоді хотілося сказати, як пили ви сельтерську воду, як дивились на зоряну криницю, на дівку з відрами...

УЛЯ

— Що ?

МОКІЙ

— Хотілося сказати, а тепер ще охотніше скажу:
Улю! Давайте я вас українізую!

*Уля ледве не впала, одско-
чила:*

— Он ви що! Не хочу!

Мокій в наступ:

— Улю! Ви ж українка!

— Боронь боже! Я не українка!

— Українка!

— А нізачо! Ні! Ні!

— У вас прізвище українське — Розсоха!

— Ні!

— Та що там прізвище — у вас очі українські,
губи, стан!..

Уля спинившись:

— Очі?

Мокій переконливо:

— Так! Очі, кажу, губи, стан, все українське.
Не вірите? Не вірите, Улю? Я вам зараз доведу...
Не я, а наука, оця книга, Улю, антропологія вам
доведе, що ви справді українка...

*Перегорнувши кілька аркушів,
почав вичитувати:*

— Ось: українці — здебільшого високого росту,
стрункі... (*Глянув на Улю*). А ви хіба не струнка?
Широкі в плечах (ну, це про муштин), довгоногі...
(*До Улі*). Нема гірш, як коротконога жінка! (*Уля не-
покійно подивилась на свої*). Ні, у вас українські, Улю...
(*З книги*). З дуже напігментованою шкірою, себто
смугляві, пишноволосі або кучеряві... (*Подивився на
Улю*). А ви не ймете віри. (*З книги*). Круглоголові,
довгобразі, високо та широколобі, темноокі, прямо-
носі, рот помірний, невеликі уха... (*Подивився на Улю*).
Як про вас писано...

Уля розтанула:

— Що ви кажете?

А сама непомітно в люстро

МОКІЙ

— Ще не ймете віри? Так ось! Брахікефальности пересічний індекс, себто короткоголовість у поляків 82,1, у росіян — 82,3, в українців — 83,2, у білорусів — 85,1...

Обміряв Улі голову:

— У мене, міряв, 83,5, у вас — 83,1 — український індекс, Улю.

Уля серйозно:

— Серйозно?

МОКІЙ

— Науково-серйозно. *(З книги)*. Разом з тим, що струнки та широкоплечі, вони ще груднисті. Пересічний обсяг в грудях як на довжину тіла — 55,04, у росіян — 55,18, у білорусів...

УЛЯ

— А скільки у мене?

Мокій взявся міряти:

— У вас ... гм... *(Доторкнувся до грудей)*. Вибачте... у вас тут теж український індекс...

Уля вдячно заілянула в книжку:

— Скажіть, а про родинки тут пишеться? У мене ось родинка на шиї... і ще одна є.

МОКІЙ

— Не дочитав ще... Прізвище українське, індекси українські, очі, рот, стан — все чисто українське. Тепер ви вірите, Улю?

УЛЯ

— Вірю.

МОКІЙ

— Отже, дозвольте мені вас українізувати, Улю!

Уля тихо:

— Українізуйте, Моко.

Мокій взявши Улю за руку:

— Ой, Улю, вивчивши мову, ви станете... що там українкою. Ви станете... більш культурною,

корисною громадянкою, от вам клянусь! Ви станете ближче до робітників, до селян та й до мене, а я до вас, от... *(Безпорадно замахав руками)*. Над мовою нашою брешуть тепер такі червоні надії, як прапори, як майнові світанки. З чудесної гори СРСР її далеко буде чути... По всіх світах буде чути!.. Та от я прочитаю вам зразок народньої пісні. Ви ще не чули такої...

УЛЯ

— Серйозно?

5

Увійшла Мазайлиха з якоюсь химерною електричною мухобійкою в руках. Почала ляскати на мух. Поляскавши, вийшла.

6

Мазайло увів Баранову - Козино. Зачинив Мокієві двері. Тоді до Баронової:

— Навіть мух я приказав вибити електричною мухобійкою власного винаходу, щоб навіть мухи нам не заважали. Починайте, будь ласка!

Баронова - Козино захвилювалась:

— Починати?.. Ах, боже мій,— починати... Може, ви почнете?

Мазайло теж захвилювався:

— Ні, ні! Я тепер не можу, ви — моя вчителька. Починайте ви!

Баронова - Козино ще гірш захвилювалась:

— За десять років я так одвикла од цього діла, що... Я вся хвилююсь і не можу почати. Не можу! Ах, боже мій, ну як його почати, як?.. Мені, старій гімназійній вчительці...

Мазайло захвилювався:

— Починайте так, як ви починали колись, молодю... У хлопчачій чи в дівчачій гімназії працювали?

БАРОНОВА - КОЗИНО

— В дівочій відомоства імператриці Марії Теодоровни. Боже мій! Тоді ми всі починали молитвою. Пам'ятає молитву перед навчанням?

МАЗАЙЛО

— Молитву?.. Стривайте! Так-так! У нас в гордському вчилищі молитву співали... Так-так, всі хором. А хто спізнявся, той після лекцій ще дві години в клясі сидів — без обєда називалось...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— І в нас у гімназії співали... Прекрасно співали. Пам'ятаю слова...

*Мокій, прочинивши двері, за-
ляскав електричною мухобійкою.*

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Ах, боже мій! Невже забула? За десять років. Не може бути... Молитва перед навчанням... Невже забула?

МАЗАЙЛО

— Молитва перед навчанням. Невже забув?.. Ах, господи!.. Преблагий господи!..

*Баронова Козино задала.
Очі засіяли, голос сам заспівав:*

— Преблагій господи, нізпошли нам благодать...

Мазайло, зрадівши, що задалось, підхопив на весь голос:

— ...духа твого свято - о...

Баронова - Козино крізь сльози, з просміхом у голосі поправила:

— Святого...

*Мокій, прочинивши двері, за-
свистів. Проте Баронова і Ма-
зайло доспівали разом:*

— ...дарствующего і укрєпляющего душевние наші сі-і-ли... даби внімая пре-по-да-ва-є-мо-му нам уче-е-нію возрослі ми тебе нашему создателю во

сла - а - ву, родітелям же нашім на утешеніє, церкві і отечеству на по - оль - зу.

Баронова - Козино на такий голос, як колись казали в клясі після молитви :

— Садітєсь !

Мазайло сів. Баронова - Козино утерла сльози :

— Як вам здається, чи не заспівають ще цієї молитви по школах ?

Мазайло сумно :

— Навряд.

Баронова - Козино, розгортуючи стару читанку :

— А я ще пожду. Жду ! Жду - у ! (На такий голос, як колись учила). Розгорніть, будь ласка, книжку на сторінці сорок сьомій...

Дала Мазайлові книжку і методично ждала, поки він шукав сорок сьомої сторінки :

— Знайшли сторінку сорок сьому ?

Мазайло глухаватим, як колись у школі голосом :

— Знайшли.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Читайте вірш „Сенокос“. Читайте голосно, виразно, вимовляючи кожне слово.

Мазайло, обсмикуючись, як колись обсмикувався в школі перед тим як здавати урока, голосно й виразно :

— Пахнет сеном над лугами...

Баронова - Козино трошки захвилювалась :

— Прононс ! Прононс ! Не над лу - гамі, а над лугамі. Не га, а га...

МАЗАЙЛО

— Над лу - гамі...

— Над луга - га !

— Над луга - га !

— Га!
— Га!

Баронова - Козино аж вух своїх торкнулася пальцями:

— Ах, боже мій! Та в руській мові звука г майже нема, а є г. Звук г трапляється лише в слові: бог, та й то вимовляється...

Мазайло раптом у розпач вдався:

— Знаю! Оце саме „ге“ і є моє лихо віковичне. Прокляття, якесь кайнове тавро, що по йому мене впізнаватимуть навіть тоді, коли я возговорю не то що чистою руською, а небесною, ангольською мовою.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Не хвилюйтесь, милий! В одчай не вдавайтесь!

МАЗАЙЛО

— О, як не хвилюватися, як, коли оце саме „ге“ увесь вік мене пекло і кар'єру паламало... Я вам скажу... Ще молодим... Губернатора дочь оддала закохалася мною. Просилася, молилася: познайомте мене, познайомте. Казали: не дворянин, якийсь там регістратор... Познайомте мене, познайомте! Покликали мене туди — як на Аполлона, на мене дивилась. Почувши ж з уст моїх ге... ге... — одвернула, скривилась.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Я її розумію.

— А мене?

— І вас тепер розумію.

МАЗАЙЛО

— О, скільки я вже сам пробував у розмові казати... кге.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Ге?

МАЗАЙЛО

— Не міг і не можу... Навряд, щоб і ви навчили мене...

*Баронова - Козино захвилюва-
лась :*

— Ах, боже мій. Та це ж єдиний тепер мій заробіток — ге... Одним ге я тепер і живу. Постарайтесь, голубчику. Ну, скажіть ще раз: над лу - гамі. Над лу - гамі.

МАЗАЙЛО

— Над лу - кгами. Над лугами.
— Гамі.
— Гами.
— Га.
— Га.

*Баронова - Козино до вух,
Мазайло до серця — та разом :*

— Ху - у - у!

*Мокій одчинив двері. Тоді
голосно до Улі :*

— Прочитайте, Улю (розгорнув книжку і показав, де), оцю народню пісню. Читайте голосно, виразно і тільки так, як у книжці написано.

Уля, хвилюючись, напружено :

— Брат і сестра. Під горою над криницею...

МОКІЙ

— Не під горою, а під горою... Там написано: під горою. Читайте, будь ласка, як написано.

УЛЯ

— Під горою...
— Під горою, го!
— Під горою, го.
— Го!
— Го!

— Де же там, Улю, „го“, коли в книжці „го“ стоїть. Взагалі в українській мові рідко коли звук і подибуємо, хіба що в таких словах, як (на батьків бік голосно) гуля, гава, герлига, а то скрізь кажемо г.

*Баронова - Козино раптом
стрепенулась :*

— Стривайте! Стривайте! Я знайшла секрета, як

вас навчити. Боже мій, знайшла... Ось як: читайте і де „ге“ стоїть, там вимовляйте ка, к.

Мазайло несміливо:

— Ка, ки...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Так! читайте!

МАЗАЙЛО

— Пахнет сеном над лу-ками...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Так! Так!

Мазайло сміливіш:

— Песнью...

— Песней.

— Песней душу веселя, баби з к-раблями рядами...

Баронова-Козино рівним методичним голосом:

— Не з граблями, а с грап-лями.

Мазайло старанно — аж жили напнулись:

— З караб-лями...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Та ні! У вас тепер не ге, не ге... Треба казати не з граблями, а с граплями, с... Окрім цього, в руській мові там, де звук б не акцентовано, треба його вимовляти як п: с грап-п-лями...

Мазайло обережно, як по камінцях через воду:

— С крап-лями...

— Мі.

— С к-крап-ля-мі рядами.

— Так!

Мазайло сміливіш:

— Ходят сено шевеля. Там сухое убірають му-жічкі в-ко кру-ком...

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Не еко, а ево!

МАЗАЙЛО

— Як? Та тут же стоїть буква ги, себто к, а не в.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— В інтелігентній мові вимовляють єво, а не єго, і не є - хо.

Мокій стрепенувся. Аж підскачів. До Улі:

— Стривайте! Я теж знайшов секрет, як вас навчити. Знайшов! Ось як: читаючи, вимовляйте г як х. Ну, Улю!

УЛЯ

— Під хорою...

МОКІЙ

— Приблизно так.

Уля сміливіш:

— Під хорою над криницею...

МОКІЙ

— Улю, як в книжці написано: над криницею, цею, е... *(Раптом)*. Скажіть, Улю, паляниця!

УЛЯ

— Паляниця.

МОКІЙ

— Так! Вірно! Раз паляниця у вас вийшла, це знак тому, що скоро навчитесь мови.

УЛЯ

— Серйозно?

— Серйозно.

Баронова - Козино до знервованого Мазайла:

— А що таке паляниця?

Мокій голосно:

— Український білий хліб.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— А я й досі не знала.

МОКІЙ

— Отож і горе, що їсте, а не знаєте... Читайте, Улю, далі.

Мазайло демонстративно перебив :

— Сво кру - ком на воз вілами кідають, воз растьот, растьот, как дом. В ожиданьї...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— В ажіданьї.

— Ва - жіданьї конь убо - кій точно вкопаний сто...
стаїть : уші врозь, дукою нокі і как будто стоя спїт.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Так !

Мазайло голосніш :

— Тольки жучка...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Толька жучка...

Мазайло про себе :

— Ага ! Це значить жучку звуть Толя, Толька...
(Голосно). Толька жучка удалая в рихлом сене, как в валнах...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Прекрасно !

*Мазайло — Баронова разом,
надхненно :*

— То взлетая, то нирия, скачет, лая впопихах.

(У Баронової - Козино чути
„впап'хах“, у Мазайла — „упо-
пихах“.

БАРОНОВА - КОЗИНО

Ну, от ! Прекрасно !

*Мазайло зворушено і глибо-
кодумно :*

— Господи, то - есть преблагій господи ! У такому,
сказать, маленькому віршикові і така сила правиль-
них проізношеній !

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Запишіть їх — далі ще більш буде !

Мазайло побожно :

— Запишу собі на папері і на серці...

*Сів писати, шепчучи, немов
молитву: замість і - к, замість
к - в, б - п, о - а... Мокій до Улі:*

— Читайте далі.

УЛЯ

— Під хорою над криницею хорювали брат з сестрицею...

МОКІЙ

— Так.

Уля голосніш:

— Хорювали, обнімалися— слізеньками умивалися. Ходім, сестро, хогорою...

МОКІЙ

— Так.

Уля голосніш і вільніш:

— Скинемось травою. Ходім, сестро, ще й степами— розвіємось цвітами...

*Мокій, як диригент, що почув фалшиву ноту, замахав
благально руками:*

— М'якше! М'якше! Цвітами...

Уля м'яко:

— Цвітами.

МОКІЙ

— Прекрасно.

Уля зворушено:

— Розсіємось цвітами... Будуть люди квіти рвати та нас будуть споминати... *(Крізь сльози)*. Оце скажуть, та травиця, що брат рідний та... *(заплакала)* сестриця...

МОКІЙ

— От вам і маєш... Та чого ви, Улю? Чого?

Уля, плачучи:

— Дуже жалісно. Таке маленьке і яке ж жалісне...

Мокій, сякаючись:

— Ну, заспокойтесь, Улю, заспокойтесь... Скажіть... п'ятниця...

Уля покірливо:

— П'ятниця...

*Баронова - Козино до знерво-
ваного й збентеженого вкрай
Мазайла :*

— Ах, боже мій! Що це таке?

Мазайло звівся, як дракон :

— Ха - ха - ха! Це по - їхньому звється українізація!
*Грякнувши що сили дверима,
зачинив Мокіїв. Уля здригну-
лася, скочила, збігла :*

— Ой, що це таке?

*Мокій, схопивши ручку з пе-
ром в одну руку :*

— Ха - ха! Зачиняють двері. Це ж русифікація!

*Другою мало не зірвав — роз-
чинив знов двері. Став. Важко
нависла передірозова тиша. Ма-
зайло, ледве стримуючись, до
Баронової - Козино :*

— З об'єктивних причин доведеться припинити нашу лекцію, одклавши її на завтра. А зараз попрошу вас лише перевірити, чи так я записав (*Почав і заплутався, бо вся його увага на Мокіїв*). Замість к — г, замість г - в, п - б... Наприклад... Наприклад... (*У нестямі*). Бахнуть сеном ево над лувами?

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Ні, ні! Не треба! Себто треба не так! Я краще сама запишу вам, сама... (*Почала, теж заплуталась*). Замість г - г, замість к - х, б - п... Ах, боже мій, п - б. Наприклад... (*У нестямі*). Граблями ево на воз вілами кідайте!..

Тимчасом Мокій до Улі:

— Завтра, Улю, відбудеться друга наша лекція. При одчинених дверях. А зараз запишіть, будь ласка, запишіть. Замість г - г, наприклад (*наливаючись гнівом*) під горою, над криницею... (*У нестямі*). У криницю його! У криницю!..

6

*Убили мати й Рина. Мазайло
до Мокія :*

— Це мене?

Мокій до батька :

- Тільки тебе.
- У криницю ?
- З новим прізвищем!
- З новим прізвищем ?
- З новим прізвищем! У криницю!

Мати до Рини :

— Чуєш ? ... (Трагічно). Боже мій : почалась катастрофа! Катастрофа! Що робити ? (Почувши дзвінка в сінях), Підождіть! Стривайте! Хтось прийшов!...

Побігли в розпачі у коридор.
Тимчасом Мокій до батька :

- Ти справді серйозно міняєш наше прізвище ?

МАЗАЙЛО

- Я справді серйозно міняю наше прізвище.

Мокій вдрує :

- Ти ... наше прізвище міняєш справді, серйозно?

МАЗАЙЛО

- Я наше прізвище міняю справді, серйозно.

— Наше прізвище ?

— Наше прізвище.

— Ти ?

— Я.

— Мазайло ?

МАЗАЙЛО

- Я вже не Мазайло.

МОКІЙ

- Ти вже не Мазайло ? Дак хто ж ти тепер ? Хто?

МАЗАЙЛО

- Я ? Я тепер покищо ніхто, але я буду ...

Рина з дверей голосно, радісно :

- Тьотя приїхала! Тьотя Мотя приїхала!

Мати назустріч :

— Слава богу! Слава богу! Спасителька наша приїхала ...

Рина, мабуть, вже поінформувала тьотю про все, бо в дверях тільки доказувала:

— ... а Мока якось довідався, ви розумієте? І вже почалась катастрофа, ви розумієте, тьотю? Почалася...

ТЬОТЯ

— Я розумію... Я так і знала, але... але дозвольте спитати...

Мазайло поцілував тьоті руки:

— Пахнєт сеном над лу-ками... Ви розумієте? Сьогодні почав. Сьогодні я сприймав першу лекцію... Як до причастя підходив... І от (на Мокія) він! Він!..

Тьотя поцілувала Мазайла тричі в лоб:

— Я розумію. Розумію. Я тільки так і в'являла собі, але...

Мазайло показав на Баронову-Козино:

— Баронова - Козино. Учителька правильних проізношень...

Тьотя привіталася:

— Ах, я так і знала, але...

Рина на Улю:

— Моя подруга — Уля Розсохіна.

— Ах, розумію, але...

Мазайлиха до Мокія:

— Моко! Іди ж привітайся з тіткою. Ну?

Мокій мовчки привітався

МАТИ

— Отакий, як бачиш, Мотенько!

ТЬОТЯ

— Я бачу, я розумію, але що у вас на вокзалі робиться?

Аж скрикнула тьотя, та таким голосом, що всі, навіть і Мокій затривожились. Мати з переляку перепитала:

— А що?

ТЬОТЯ

— І ви отут сидите і не знаєте?

МАЗАЙЛО

— Та що таке?

ТЬОТЯ

— Не знаєте, що там робиться? Не знаєте, що там написано?

Майже всі разом:

— Ні...

ТЬОТЯ

— Не бачили, не читали? Харків — написано. Тільки що під'їхала до вокзалу, дивлюсь — отакими великими літерами: Харків. Дивлюсь — не Харьков, а Харків! Нащо, питаюсь, навіщо ви нам іспортілі город?

МАЗАЙЛО

— А-а. Так про це ви спитайте ось у кого *(на Мокія)*. Він знає.

ТЬотя до Мокія:

— Та-ак?... Навіщо?

МОКІЙ

— Ах, тьотю! За його тільки що взялись, щоб виправити, а ви вже питаєтесь — навіщо?

МАЗАЙЛО

— Чули? *(До Мокія іронічно)*. То, може, ти й за наше прізвище візьмешся, щоб виправити?

МОКІЙ

— Не може, а треба! Діда нашого було прізвище Мазайло-Квач — отож треба додати...

Мазайло за серце, як навіжений. Мати ойкнула. Баронова-Козино пальцями до вух — здригнула. Тьотя до Мокія:

— Моко! Моко! Моко!.. Ти справді за те, щоб був не Харьков, а Харків?

МОКІЙ

— Так!

ТЬОТЯ

— І ти справді за... (бридливо) за Квача?

*Баронова - Козино знов паль-
цями до вух, знов здригнула.
Мокій, побачивши все це:*

— Так! За Квача! За три Квача! За сто Квачів!
За мільйон Квачів!

*Баронова - Козино мало не
спритомніла. Мокій вибіг у свою
комірку. Тоді всі, крім Улі, до
тьоті:*

— Ну, що тепер з ним робити? Що?

— Ах, боже мій, що?

МАТИ

— Може, проклясти?

МАЗАЙЛО

— Убити, кажу?

РИНА

— Оженити?

*А тьотя ходила Наполеоном
і думала. Мати сіла і запла-
кала:*

— І в кого він такий удався? У кого?.. Здається ж
і батько, і я всякого малоросійського слова уникали...

РИНА

— Ти ж казала, що він в дядька Тараса вдався.

МАТИ

— Ой, хоч не згадуй. Не дай бог оце трапився б
ще він...

*Задзвонив дзвоник. Вийшла
Рина. Вернулась бліда, пере-
лякана:*

— Дядько Тарас приїхав...

Мати й Мазайло з жахом:

— Що?

— Не пускай його! Скажи — нас нема!.. Нас
арештовано!

Дядько Тарас на дверях:

— А де у вас тут витерти ноги?

Всіх як заціпило.

ТАРАС

— Чи, може, й ви мене не розумієте, як ті у трамваї... Тільки й слави, що на вокзалі Харків написано, а питаєшся по-нашому, всяке на тебе очі дере... Всяке тобі штокає, какає — приступу немає. Здрастуйте чи що!

III

Третього дні Рина зустріла Улю на порозі:

— Ой, Улю! Ой, тільки Улю!.. Наступає вирішальний момент. Вирішальний, ти розумієш? Зараз у нас буде дискусія — чи міняти прізвище, чи ні. Тьотя Мотя викликала Моку на дискусію.

Уля до люстра, як жадобна до води:

— Що ти кажеш!

Рина то до Мокієвих дверей, то до Улі бігаючи:

— На дискусію, ти розумієш? А Мокій — не дурень — напросив ще комсомольців, ти розумієш? Що з цього вийде — не знаю. Мабуть, жаж, жаж і тільки жаж. Добре хоч з дядьком посварився за стрічку, за якийсь там стиль, чи що, ти розумієш? Од самого ранку гризуться.

Прислухались. Чути було Мокієвого голосу — Вузьколюбий націоналізм! Шовінізм все це! — Викукував дядків: — Не шовінізм, бельбасе, а наше рідне, українське!

— Як у тебе з ним, Улько, питаю? Невже ще й досі не прикохала? Невже нічого не вийде? Невже тьотя Мотя правду каже, що тепер Мокія і взагалі мушину лише політикою й можна обдурити?

Уля новим якимсь голосом :

— Нічого подібного ! Ах, Рино !

Рина, зачувши цього голоса :

— Що, Улюню ? Що ?

— Що ? Ти знаєш, як по - українському кажуть :
ночью при звездах не спітєся ?

— Ну ?

— Зорію. Правда, прекрасно звучить ?

РИНА

— Це ж ти до чого ?... Та невже ти... Невже ти,
Улько, замість закохати Мокія та сама ним, ідіотко,
закохалася ?

Уля зашарілась :

— Ні, ні...

— Як ні, коли ти саме кажеш, що вночі не спиш,
зорієш уже, чи як там по - українському !..

— Та ні !

РИНА

— Признавайся, Улько, щоб я по - дурному надій
не плакала... Ти мені скажи, прикохаєш ти його,
одвадиш од українських усяких дурниць, пригорнеш
його на свій, себто на наш бік ?.. Улю ! Ти вчора з
ним гуляла, ну, невже нічого не вийшло... Улюню !
Ще раз молю і благаю ! Благаю, Улько, розумієш ?
Уговтай, Моку, — ні, — власкав його, улести, укохай !
Ну, коли так не береться — припусти його до себе
ближче, зовсім близько, припусти до всього, розумієш !

— Серйозно ?

— Та бодай і серйозно !.. Тільки щоб не стала
жінкою, а так... на межі його паси, на межі... За-
тумань йому голову, захмели, щоб як п'яний хо-
див !.. Щоб ідіотом ходив !

— А знаєш, Рино, жінка по - українському дружи-
ною зветься ?

— Ну ?

— І знаєш, дружина — це краще, як жінка, або
супруга, бо жінка — то значить рождающая, супруга ж
по - українському — пара волів, а дружина... Ось

послухай: рекомендую — моя дружина, або: моя ти дружинонько.

Рина вже не знала, що їй казати на таке Улине безглуздя:

— Ну, бачу я...

А Уля вже в захопленні:

— Або по-українському — одружитися з нею... Це ж не те, що жениться на ней, розумієш, Ринусько! Одружитися з нею, чуєш? З нею... Тут чується зразу, що жінка рівноправна стоїть поруч з чоловіком, це краще, як жениться на ней, — ти чуєш? На ней, на...

РИНА

— Дуреля ти. Чи одружитися хто з тобою, чи жениться на тобі — однаково будеш: не на і не поруч, а під, під, ідійотко! Та це ти вже, я чую, од Моки набралася! Бачу, він тебе, а не ти на такі фантазії навів. Чую — він тобі такого наказав, начитав...

Уля хотіла виправитись:

— Ні, Ринко, я вже сама про це вчитала...

Рина до неї:

— Са-ма?!.

*Уля од неї в другу кімнату.
Побіли.*

2

*Із Мокієвих дверей задом
вийшов дядько Тарас:*

— Нехай ми шовіністи, нехай... Проте ми ро-сейщини в нашій мові ніколи не заводили, а ви що робите? Що ви робите, га? Є своє слово універсал, а ви маніфеста заводите, є слово УНР, а ви Усерер пишете? Га? Га?... Рідне слово пристрой ви на апарат обернули, а забули, як в народній мові про це говорить? Забули, що без пристрою й блохи не вб'єш, забули, а ви думаете апаратом, га? По газетах читаю — слово просорушка за шеретовку править, і це така українізація, питаюсь, га? Самі

ви ще не шеретовані і мова ваша радянська не шеретована...

Мокій з дверей:

— Нешеретували, наварили просяно-пшеничної досить, аж солодом взялися. Засолодились, дя-дю. Годі! Не завважайте. Тепер треба її із заліза кувати. Із сталі стругати...

Дядько до дверей:

— З якої? Ви ж свою в югосталь оддали!..

МОКІЙ

— Шовінізм!

Зачинивши двері, прибив дядькові носа. Од такої несподіванки, од такої образи дядько аж ногами затупав:

— Га, питаюсь, га? *(Одійшов).*

3

Увійшли: тьотя Мотя в новому платті, Мазайлиха, Рина, Уля. Дядько Тарас, не помітивши їх:

— Українозаторі! А чого б головного командувателя війська України та Криму на головного отамана або й на гетьмана не перекласти? Хіба б не краще виходило: Здрастуйте, козаки! Здоров був, пане головний отамане або й гетьмане! *(Побачив тьотю Мотю, Мазайлиху, дівчат).* Це я у його питаюсь. *(Пронічно).* А чому б ще вам, кажу, нашого головного командувателя України та Криму на головного отамана або й на гетьмана не перевести? По-їхньому, бачте, краще виходило: здрастуйте, товариші козаки! Здоров, здоров, товаришу головний отамане!.. Чули таке?

ТЬОТЯ МОТЯ

— Та як вони сміють до наших козаків, як до своїх товаришів звертатись?

ДЯДЬКО

— А я ж про що кажу?

*Увійшов Мазайло. За ним
Баронова - Козино. Тьотя Мо-
тя до Мазайла :*

— Та ще й по - українському. Всі козаки гово-
рили по - руському. Донські, Кубанські, Запорізькі.
Тарас Бульба, наприклад...

Дядько Тарас витріщився :

— Хто?

ТЬОТЯ

— Тарас Бульба, Остап і Андрій — і я не знаю,
як дозволив ваш Харківський Наркомос виступати
їм і співати по - українському, та ще де?.. У город-
ській опері. Ето... Ето ж просто безобразіє!

*Дядько Тарас нарешті почув-
ся, аж захлинувся :*

— Тарас Бульба? Бульба Тарас? Остап? Ан-
дрій? Га?

ТЬОТЯ

— Що?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Говорили по - московському?

Тьотя холодно :

— Що з вами!

ДЯДЬКО ТАРАС

— По - московському, га?

ТЬОТЯ

— А ви думали, по - вашому — по - хохлацькому?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Тарас Бульба?.. Ніколи в світі! Тільки по -
вкраїнському! Чуєте? Виключно по - українському...

ТЬОТЯ МОТЯ

— Єтого не может бить!

— Га?

— Єтого не может бить!

— Доводи?

— Доводи? Будь ласка, — доводи. Да єтого не
может бить, потому што єтого не может бить нікада.

*Задзвонив дзвоник. Рина за-
тулила одною рукою рота тіт-
ці, другою — дядькові.*

— Ой... Цс-с-с... Це комсомольці прийшли.

*Тьотя з - під Рининої руки до
дядька:*

— Отак ви скоро скажете, що й Гоголь говорив,
що й Гоголь ваш?..

ДЯДЬКО

— Він не говорив, але він... боявся говорити.
Він — наш. (пішли)

5

*Увійшли комсомольці: один —
з текою, другий, чубатий і міц-
ний, з футбольним м'ячем і
третій — маленький, куценький
з газетою. Роздивились.*

ТОИ, ЩО З ГАЗЕТОЮ

Та - ак... Обставинки суто міщанські.

ТОЙ, ЩО З ТЕКОЮ

Чи варто й ввязуватися?..

ТОЙ, ЩО З М'ЯЧЕМ

Парень просив — треба допомогти...

*Той, що з текою, подививсь у
люстро. Зробив серйозну мину.*

До того ж і темка: зміна прізвища! Та хай собі
міняють хоч на Аристотелів, нам що! радвлда не
забороняє. Навпаки — потурає та й причинами не
цікавиться ніколи.

*Той, що з м'ячем, постукутів
пальцем у лоб того, що з текою.*

Аренський! Навіть Кузьма Прутков сказав: — ди-
вись в коріння речей...

*Той, що з газетою, теж по-
стукотів*

І собі в голову, коли що кажеш. Зміна прізвища
у міщанина...

ТОЙ, ЩО З М'ЯЧЕМ

Це ознака здвигу в його ідеології, — раз! І дізнатись про причини...

ТОЙ, ЩО З ГАЗЕТОЮ

Нам буде корисно — два!

6

Увійшов Мокій

Невже прийшли? Спасибі!.. А я бачте заховавсь отут з своєю укрмовою... Сиджу сливе один вдень і в ніч та перебираю, потужно вивчаю забуту й розбиту і все ж таки яку багату, прекрасну нашу мову! Кожне слово! Щоб не пропало, знаєте, щоб пригодилось воно на нове будування. Бо, знаєте, вивчивши мову так саяк, нічого з неї прекрасного й цінного не складеш... От... Сідайте! Зараз почнемо (пішов)

АРЕНСЬКИЙ

Занадто захоплюється мовою.

Боліє. Питання — чого?

ТОЙ, ЩО З М'ЯЧЕМ

А того, що ти не болієш нею. І тільки псуєш. Партія пише, пише — візьміться, хлоп'ята, за українську культуру, не бузіть, з мовою, а ти що? Ще й досі „Комсомольця України“ не передплатив. Парню треба допомогти! Парня треба витягти!

7

Увійшли: Мокій, тітка, дядько, Мазайло, жінка, Баронова-Кузино, Уля.

Так от... Мої товариші комсомольці... Прийшли...

Той, що з м'ячем, підморинув своїм і вдаривши м'ячем об підлогу (Баронова здригнулась), почав.

— На дискусію, чи що...

*Виступила вперед тьотя
Мотя:*

— Просимо, товариші, молодії люди комсомольські, просимо сідати!.. Ах, я завжди казала, кажу і казатиму, що якби мені років десять скинути, я б сама вписалась у комсомол. Ух і комсомолка б з мене вийшла! Ух! *(Повела плечем. Підскочила).*

Той, що з м'ячем, звернувся до товариша з текою:

— Чуеш, Аренський?

ТЬОТЯ

— Чудове прізвище!

БАРОНОВА-КОЗИНО

— Ідеальне!

*Мазайло побожно зідхнув.
Тоді тихо до Рини, до жінки:*

— Чула? *(Побожно).* Аренський!

Той, що з м'ячем і куценський, зачувши це, порекомендувались, вмісне акцентуючи свої прізвища:

— Тертика.

*Баронова-Козино здринулась
мов од електричного струменя*

ТЬОТЯ

— Як?

Тертика, вдаривши м'ячем об підлогу, і куценський виразно:

— Іван Тертика. *(Баронова-Козино здринулась).*

— Микита Губа. *(Баронова-Козино зблідла).*

Дядько Тарас до Тертики:

— Вибачте! Ви часом не з тих Тертик, що Максим Тертика...

ТЕРТИКА

— Батько мій Максим...

— Був на Запоріжжі курінним отаманом...

— І тепер на Запоріжжі, та тільки він — робітник-металіст і отаманом не був...

— Та ні... Курінним отаманом Переяславського

куреня славного війська запорізького, низового на початку XVII століття.

— Не знаю.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Дуже жалько!

Тьотя зацокотіла каблучкою об графін:

— Не так давно я прочитала, щоб ви знали, товариші, одну дуже цікаву книжку. Я прочитала всю книжку, і в тій книжці прочитала буквально все, що було написане і надруковане в тій книжці. Буквально все. А найбільш я прочитала, щоб ви знали таке глибокодумное місце: життя—то є все... І оце воно мені зараз чомусь згадалося: життя—то є все... Так! *(Трошки задумалась, покивала головою, відхнула)*. Життя—то є все... Пропоную, товариші, обрати президію. *(Поспішаючись)*. Гадаю, годі буде одного председателя? Заперечень нема? Нема!.. Кого?

Рина, поспішаючись:

— Тьотю Мотю! Тьотю Мотю!

Мазайло, поспішаючись:

— Просимо!

Баронова - Козино до тьоті, поспішаючись:

— Вас просимо!

ТЬОТЯ

— І просила ж, ще вчора просила, щоб мене не вибирали... *(Поспішаючись)*. Життя—то є все. Заперечень нема?—нема!.. Прошу до порядку! *(Зацокотіла каблучкою)*. Ну, громадяни, товариші, а краще й простіше—мої ви милії люди, руськії люди, їй-богу! Бо всі ми перш за все руськії люди... Давайте всі гуртом помиримо рідного сина з рідним батьком. По-милому, по-хорошому. Їй-богу!..

Зачувши такі слова, Тертика і Губа скинулись очима, лукаво перемигнулись, Губа раптом запропонував:

— Тертику! *(Баронова - Козино здригнулась)*.

— Що?

ТЬОТЯ

ГУБА

— Тертику на голову пропонуємо ми. (*Баронова Козино здригнулась*).

ТЬОТЯ

— Дозвольте. Як це так... Аджеж на голову мене вже обрано... Принаймні, заперечень не було. Ну, милі ви мої люди, невже ви не довіряєте і кому?... Мені, Мотроні Розторгуєвій, з Курська?

ГУБА

— Просимо проголосувати!

ТЬОТЯ

У вас то, мої милі, пошана до руської людини, нарешті до Курська єсть?

ГУБА

— Єсть! Та не всякому, хто з Курська, і честь! (*Тертика прибив м'ячем*). Не всякій тьоті Моті...

ТЬОТЯ

— Будь ласка! Я зголосую... Хто за Тертику на голову, будь ласка... Один, два, три, чотири... (*встромила гострі свої очата в дядька Тараса*). Ну?

ДЯДЬКО

— Не з тих Тертик... Утримуюсь.

Уля, що ввесь час дивилась на Мокія, піднесла й собі за ним руку. Рина до неї:

— Улько! Ти що?

УЛЯ

— Ой... (*Тихо*). Помилилась...

ТЬОТЯ

— Чотири! Хто за тьотю Мотю на голову? Один, два, три, чотири...

ДЯДЬКО

— Хоч і є така приповідка: „Як єсть, то й пані старій честь“ — проте утримуюсь.

Рина до Улі:

— Улько! Та ти що? *(Уля піднесла руку)*

ТЬОТЯ

— П'ять! Більшість!... Будь ласка... Хотіла по-милому, по-хорошому, а тепер... *(Грізно зацокотіла каблучкою)*. Будь ласка, дискусія починається!.. Дискусія починається і слово маєш ти, Моко!

МОКІИ

— Я?

— Ти. Будь ласка!..

— Чому я перший, а не ви або папа?.. Не я ж вас викликав на дискусію, а ви мене.

— Слово маєш ти!

— Та чому я?

ТЬОТЯ

— А тому, милий, що коли твій рідний папа заснував у власній квартирі своїм коштом, можна сказати і до газети написати, соціалістичеського лікнепа правильних проїзношень, ще й до того видумав електричну мухобійку, то за таку прекрасну ініціативу, за такий масштаб, за те, що він прагне стати, ну просто порядочним человеком, ти хотів його...

Мазайло не вдержав:

— Утопити в криниці!

ТЬОТЯ

— У сепаратній криниці.

МАЗАЙЛО

— З новим прізвищем!

ТЬОТЯ

— Із загсівським прізвищем *(Дядько про себе: Попавсь у матню!)*

І з руською хрестоматією Овчинікова.

БАРОНОВА - КОЗИНО

Мокій спалахнув:

— Ага, так ви он що! Так ви он як! Гаразд!.. Забираю слово!

МАЗАЙЛО

— Я забираю слово !

Обидва разом, немов шаблями :

— Я!

— Я!

— Ти?

— Ти?

Тьотя поцокотіла каблучкою :

— Я сказала — будь ласка, слово має Мокій.

МОКІЙ

— Саме тепер, коли нам до живого треба, заснувавши у нас українського лікнепу, перевести скоріш загальмовану, запізнену Холодну гору на перший ступінь української грамотности, тоді на другий ступінь грамотности, потому негайно до інституту культури, щоб ми наздогнали, щоб ми перегнали стару європейську...

Губа підказав :

— Буржуазну...

МОКІЙ

— Буржуазну культуру, щоб ми вийшли скоріш на високості... Щоб ми вийшли на високості... На високості...

Дядько Тарас підказав :

— Національн...

Губа поправив :

— Інтернаціональ...

Тьотя додала :

...но - руської...

*Тертика міцно м'ячем, аж
Баронова - Козино ойкнула :*

— Інтернаціональної !

МОКІЙ

— На високості інтернаціональної культури — перший повстаєш проти цього ти, папо, засновуючи у нас на Холодній горі замість українського лікнепу якогось інститутика старих клясних дам, за програмою : на гаре гусі гагочуть, пад гарой сабакі гафкають,

та вигадуючи електричну мухобійку, од якої не меншає у нас мух навіть і зимою...

МАЗАЙЛО

— Дайте мені слова!... Слова! Води!... Води!...

Мазайлиха налила і дала йому води. Поки він пив, тьотя увірвала Мокієву промову. Задихано:

— Годі!... Годі!... І скажи нарешті, Моко, Моко, Моко, — невже ж ти не руська людина?

МОКІЙ

— Я — українець.

ТЬОТЯ

— Та українці — то не руські люди? Не руські, питаю? Не такі вони, як всі росіяни?

МОКІЙ

— Вони такі росіяни, як росіяни — українці...

ТЬОТЯ

— Тоді я не розумію, що таке українці, хто вони такі: євреї, татари, вірмени?... Будь ласка, скажіть мені, кого у вас називають українцями? Будь ласка...

Мазайло випивши води:

— Українцями зветься ті, хто вчить нещасних службовців так званої української мови. Не малоруської і не тарасошевченківської, а української — і це наша малоросійська трагедія.

ТЬОТЯ

— Хто вони такі? Якої нації люди, питаю?

МАЗАЙЛО

— Частина — наші малороси, себто руські...

ТЬОТЯ

— Ну?

МАЗАЙЛО

— А частина, з'явить собі, галичани, себто астріяки, що з ними ми воювалися 1914 року, подумайте тільки!

ТЬОТЯ

— Я так і знала, я так і знала, що тут діло нечисте... Так он вони хто, ваші українці! Тепер я розумію, що таке українська мова. Розумію! Австріяцька видумка, так?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Зрозуміла, слава тобі господи, та, жаль тільки, задом... Та тому вже триста тридцять два роки, як написано першого слов'яно-руського словника... *(Розгорнув свою записну книжку)*. Ось я нарочито записав собі, бо я все таке собі записую... *(Надів окуляри)*. Ось... Поросята на базарі по руб тридцять, а чоботи в церобкоопі — двадцять сім карб... Ні, ось воно: найперший слов'яно-український словник 1596 року Лавріна Зизанія Тустановського: глаголю — мовлю, житница — клуня, заутреник — снідання, зижду — будую, злак — паша, месьт — помста... А у вас тоді писаний словник був?.. Був — питаюсь?.. Дайте мені слова!

МАЗАЙЛО

— Мені слово!

МОКІЙ

— Мені, — я ще не скінчив... Галичина наша, українська земля, і галичани — наші брати українці, яких одірвали од нас, а нас од них...

ТЬОТЯ

— Слово даю Міні.

Мокій до батька:

— А твоя теорія, що українська мова є австріяцька видумка, була теорією російських жандарів і царського міністра Валуєва... Ти — Валуєвський асистент, папо!

Мазайло, взявшись за серце і заплющивши очі, немов прислухаючись:

— Нікому на вірю і не повірю, нікому в світі! Лише йому одному...

МАЗАЙЛИХА

— Це - с - с . .

Тьотя з тривогою :

— Кому ?

МАЗАЙЛО

— Серцеві своєму ! Бо воно ось передчува, що нічого з вашої українізації не вийде, це вам факт, а якщо і вийде, то пшик з бульбочкою — це вам другий факт, бо так каже моє серце.

ГУБА

— Це значить — воно у вас хворе.

Тертика прибив м'ячем :

— Оце факт !

ГУБА

— А наші всі пролетарські органи і в першу чергу голова наша — партія навпаки . . . Передчувають і реально знають, що вийде.

Тертика м'ячем :

— Капітальний факт !

ТЬОТЯ

— Ви серйозно, чи по - українському ?

Тертика бах ногою м'яча :

— По - більшовицько - українському ! (М'яч ударився об тьотю. Ойкнули всі).

Тертика до тьоті :

— Простіть, мадамко . . . Я не хотів цього . . . Це сам м'яч якось вирвався і бузонував вас . . .

Тьотя стямившись, — до люстра, до Тертики :

— Подивіться — я вся стала біла !

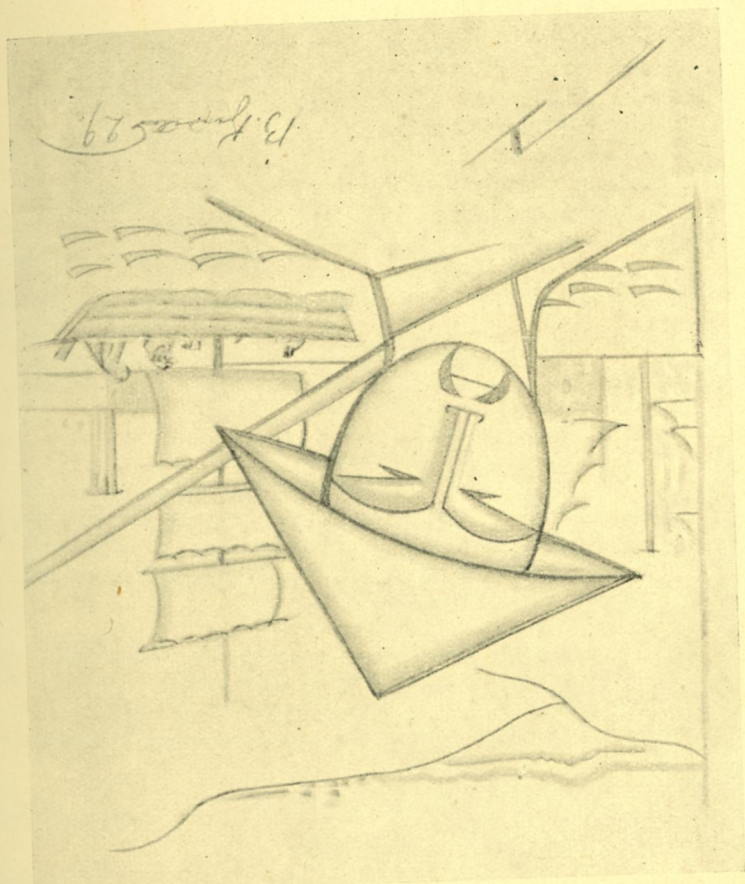
ТЕРТИКА

Вибачте !.. Ви й до цього була біла.

ТЬОТЯ

— Проте я не злякалася, ні ! І не злякаюсь ! Хоч бомбу шпурляйте — не злякаюсь ! Будь ласка ! Будь ласка !

В. Г. КРИЧЕВСКИЙ
Заводу художника

МАЗАЙЛО

— А я не повірю вам, не повірю! І тобі, Мокію, раджу не вірити українізації. Серцем передчуваю, що українізація — це спосіб робити з мене провінціяла, другосортного службовця і не давати мені ходу на вищі посади.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Їхня українізація — це спосіб виявити всіх нас, українців, а тоді знищити разом, щоб і духу не було... Попереджаю!

МОКІЙ

— Провокація. Хто стане нищити двадцять мільйонів одних лише селян українців, хто?

ТЬОТЯ

— А хіба селяни — українці?.. Селяни — мужики.

Дядько Тарас аж підскачів:

— Га? Наші селяни — не українці? Слово мені! Слово або хоч води, бо я не можу більш терпіти...

(Став пити воду і захлинувся)

Губа до Мазайла:

— Невже ви справді не вірите?

— Не вірю!

— Радянській владі не вірите? Партії?

Мазайло замість відповіді став пити воду

Дядько Тарас, прокашлявшись після води:

— Наші селяни — не українці? Га?.. Та тому вже тисяча літ, як вони українці, а їх все не визнають за українців. Та після цього й ідіїот не видерже, не тільки я. Вимагаю слова! Слова мені!

Тьотя Мотя владно зацоко-тіла каблучкою

— Слово маю я! *(Теж захвилювалася, випила води).* Милії ви мої люди! Яка ж у вас провінція, ах яка ще провінція! Ой, яка ще темрява! Про якусь українську мову споряться і справді якоюсь чудернацькою

мовою балакають. Боже! У нас, у Курську, нічого подібного! Скажіть, будь ласка, у вас і партійці балакають цією мовою?

МОКІЙ

— Так.

Дядько Тарас (про себе)

— Балакають так, що вже мене люди перестали розуміти. Мене, українця з діда-прадіда... *(Загартчав)*
Гм!

МОКІЙ

— Так! І партійці, і комсомольці.

ТЬОТЯ

— Не розумію. Тоді у вас якась друга партія. У нас, у Курську, нічого подібного! Нічого подібного! Всі говорять руською мовою. Прекрасною московською мовою, жаль тільки, що нам її трошки попсували євреї, що їм тепер дозволено жити у Курську. Та не про це, мої милі, я взялася вам сказати. Дуже жалько, дуже жалько, що у вас не виставляють на театрі „Дні Турбіних“ (я бачила в Москві). Ах, мої ви милі, милі „Дні Турбіних“. Це ж така розкіш, така правда, що якби ви побачили, які взагалі осоружні, огидливі на сцені ваші українці, ви б зовсім одуралися цієї назви... Грубі, дикі мужлани! Телефон попсувався, дак вони... Ха-ха-ха... трубку чоботом почали лагодити, об стіл, об стіл її, — бах, бах. Ідійоти! І хоть би один путній, хоть трішки пристойний був. Жодного! Ви розумієте? — жодного! Всі, як один, дикі й жорстокі... Альошу, милого благородного Альошу, вбили, та як убили!.. Якби ви, панове, знали, яка це драматична сцена, коли Альошина сестра довідується, що брата її вбито! Я плакала... *(Утерла сльози)*. І тобі, Моко, після цього не сором називатися українцем, не сором поставати проти нового папиного прізвища! Та в „Днях Турбіних“ Альоша, ти знаєш, як про українізацію сказав: все це туман, чорний туман, каже, і все це минеться.

І я вірю, що все оце минеться. Зостанеться єдина,
неподільна...

*Мокій, Губа, Тертика, навіть
дядько Тарас:*

— Що-о?

Тьотя хитро:

— СРСР...

Губа до Тертики:

Баба з кованим носом!

ТЬОТЯ

А якби ви знали, якою огидною, репаною мовою вони говорять на сцені. Невже і ваші українці такою говорять? Жах! До речі, неville правда, що акушерка по-українському — пупорізка? Пупорізка? Ха-ха-ха... Невже адвокат по-вашому — брехунець, а на лампу ви кажете лямпа, а на стул — стілець? Хі-хі-хі — стілець!

*Тут як не вихопиться дядько
Тарас:*

— А по-вашому, по-он-ому, вішепоіменованому не по без-воз-мез-дно у французів бла-го-прі-об-ре-те-но-му, а по істинно — по-расейському як буде акушерка? По-нашому повитуха, а по-вашому як?

ТЬОТЯ

— Акушерка.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Нічого подібного! Акушерка слово французьке, адвокат — латинське, лямпа — німецьке. По-нашому білет — квиток, а по-вашому як?

ТЬОТЯ

— Білет.

ДЯДЬКО ТАРАС

— А дзуськи! Білет — слово французьке. Думаєте — коMOD ваше слово, гардина, кооператив або вагон? Матерія — думаєте ваше слово, овальний, роза або машина? Навіть гармоніка і то не ваше слово.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Шовінізм!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Нехай шовінізм, проте і це не ваше слово!
Половина слів у вас — позичена...

ТЬОТЯ МОТЯ

— Коли на те пішло, то по-вашому, по-вище-згаданому, через позаяк додатково-перерепаному як буде комод?

ТАРАС

— Одіжник!

МОКІЙ

— Нічого подібного! Комод — і по-нашому комод.

ТЬОТЯ

— А кооператив? Вагон?

ТАРАС

— Кооператив? Кооператив... Кооператив...
Гм... Підождіть, я придумую...

МОКІЙ

— Так і буде кооператив.

ТЬОТЯ

— Ага! Так і ви крали?

ТАРАС

— Хоть і крали, та не ховались. Украви у німців лампу, — кажемо: лампа, а ви її перекурили вже на якусь лам-пу. (*Грубо*). Лампа!

ТЬОТЯ

— Ми хоть крали, та переробляли. Украви у німців стуль — зробили з його стул. А вам ліньки було й переробити. Украви у німців лампу, так всім видно, що крадена. (*Грубо*). Лампа.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ви і в нас крали.

ТЬОТЯ

— Ви у нас.

— Ви!

— Ви!

ГУБА

— Ви, може, й крали, та ми тепер не крадемо одне в одного. Свої слова робимо: там октябрь — у нас жовтень, там совети — у нас ради. (До Тертики). Правда, Ваню?

Тертика м'ячем.

— Факт. (Дядько Тарас до тьоті: Не давайте слова!).

ГУБА

— Там Волховстрой, у нас — Дніпрельстан, правда, Ваню?

Тертика м'ячем.

— Капітальний факт. (Дядько до тітки: Не давайте! Голосуйте!)

ГУБА

— І дуже раді будемо, коли німці за стільця та за лампу візьмуть наші слова — октябрь, наприклад, і жовтень разом.

Тьотя каблучкою:

— Годі! Годі! Я вам слово не давала. Є пропозиція скінчити дискусію. Заперечень нема — нема.

МОКІЙ

— Що?

Губа аж підскаочив:

— Що-о?

Тертика з м'ячем націлівсь.

— Що-о-о?

ТЬОТЯ

— Голосую! Хто за таку пропозицію, щоб скінчити дискусію?

Підняли руки Мазайло, Мазайлиха, Рина, Баронова - Козино. Уля завагалася.

— Один, два, три чотири... чотири...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Голосую за пропозицію з додатком, щоб трохи згодом мені одному дали слово.

ТЬОТЯ

— П'ять! Хто проти?... (Почислила). Чотири. Дискусію закінчено. Маю пропозицію: — змінити прізвище Мазайло на друге, більш людське, а яке — то придумати його тут же на зборах негайно, і за конкурсом. Умови конкурсу: хто придумає найкраще прізвище — тому премія: три поцілунки. Жінку цілує уподобний їй мужчина, мужчину цілує, яка йому впадається жінчина.

Рина, Мазайлиха, Баронова-Козино, за ними Уля покрилицю пропозицію оплесками:

— Ще які будуть пропозиції?

МОКІЙ

— Маю пропозицію: прізвище Мазайло не міняти. Навпаки — додати до нього десь загублену другу половину — Квач... (Баронова-Козино здригнулась)

ДЯДЬКО ТАРАС

— А дайте мені слова!

ТЬОТЯ

— Жодного слова! Дискусію закінчено.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Та я ж голосував з додатком.

ТЬОТЯ

— Жодного додатку! Пропозицію...

Тимчасом поміж Тертикою й Губою відбулось на швидку мімічне, на одних мигах „засідання“ комсомольської фракції. Тому на запитання тьотине Губа подав таку пропозицію:

— Ми, члени КСМУ, обговоривши питання про прізвище взагалі, принципово подаємо таку пропозицію: ми переконані, що за повного соціалізму поміж вільних безкласових людей поведуться зовсім другі, нові прізвища. Можливо, що й не буде окремих прізвищ.

ДЯДЬКО ТАРАС

— А як?..

ГУБА

— А просто так, що кожний член великої, все-світньої трудової комуні замість прізвища матиме свого номера, і все. Наприклад: товариш № 35-51. Це визначатиме, що у всесвітньому статистичному реєстрі його вписано буде 35-51-шим, що номер його трудової книжки, особистого телефона, аеро-мотора, кімнати і навіть зубщітки буде 35-51. Отже, ми, Іван Тертика і Микита Губа, принципово за всесвітню номерну систему. Але, вважаючи на далеку майбутність цієї системи, ми мусимо до того часу пристати на пропозицію товариша Мокія — не міняти прізвища Мазайло, тим паче, що воно просте, демократично-плебейське і не суперечить принципам Ленінської національної політики. Навпаки, прізвище Мазайло: Квач, по складах видно, — трудового походження. Мокієві предки або мазали колеса в колективних походах, або, принаймні, робили мазниці й квачі, себто ті речі, що й тепер в народньому господарстві більш корисні, ніж, скажімо, губна помада.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Голосую! Хто за мою пропозицію, себто, щоб змінити прізвище, прошу підняти руки. Один (на себе) два, три, чотири...

Рина до Улі, що не підняла руки:

— Улько - о!

УЛЯ

- У мене рука болить... Веред...
- Який веред? Де?
- Отут, на правій руці... Отут під пахвою.
- Ліву підніми!
- Лівою не можу.

ТЬотя і Рина засичали на неї:

— Що! Без руки можна сказати. Скажи так: я за! Скажіть, Улю, я за. Милая, скажіть...

УЛЯ

— Я за ... була, що треба сказати... Крім того, не можу, і, крім того, мені треба негайно вийти...
(*І рвучко, не спиняючись, вибігла*).

ТЬОТЯ

— Будь ласка! Без неї обійдемося. Хто за вашу резолюцію голосує,— підніміть руки! Один, два, три, чотири...

ДЯДЬКО ТАРАС

— А дайте мені тепер слово, бо я, мабуть, буду п'ять...

*Тьотя Мотя побачила, що
лихо — вийде чотири на п'ять:*

Будь ласка. Маєте слово.

*Дядько Тарас, не поспіша-
ючись вийняв записку книжку
і, заглядаючи в неї, почав:*

Року 1654 прибули на Україну послы од трьох держав, що хотіли взяти до себе Україну,— од Москви, од Турків, од Польщі. Богдан скликав раду (*зазирнув у книжку*) в Чигирині, щоб вона вибрала, під чию руку піде Україна. Послы прибули на Україну з багатими гостинцями: гостинці польські були загорнуті в килим, турецькі — в дорогий шовк, а гостиниці московські...

Раптом тьотя:

— Вибачайте!

*Одкликала дядька Тараса, по
секрету йому.*

— Ти мені тут не крути. Краще прочитай ось оце... (*Розгорнула свою записку книжку*). Року 1918 носив у Києві жовто-блакитного... Зрозумів? (*Одійшла*)
Дядько Тарас голосує за мою...

*Дядько Тарас раптом одкли-
кав тьотю Мотю, по секрету
їй:*

— А ти роззуй очі та прочитай ось це. (*Показав у свою книжку*). Року 1919 носила біло-синьо-червоного...

ТЬОТЯ

— А я скажу — під біло-синім носила червоного. Червоний zostався... (Одійшла).

*Дядько Тарас до Губи. Очма-
ніло:*

Скажіть, ви не з тих Губ, що Пархім Губа — бив ляхів року 1648-го?..

ГУБА

Мій батько Пархім бив шляхту року 1920-го.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ху-х... (До всіх). Так ото я й кажу. „Було ко-
лись на Україні. (Зідхнув).

ТЬОТЯ

— Дядько Тарас пристає на мою пропо...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Тільки з умовою: — подумай Мино! Подумай, що скажуть на тім світі діди й прадіди наші, почув-
ши, що ти міняєш прізвисьце...

*Задумався, тяжко замислив-
ся. Мазайло схилюся на люст-
ро. Мислі, як хмари, як туман
окрили посивілу голову. Окри-
ли, заскакали. Заскакав якийсь
дід - запорожець. Забрєніла ме-
лодія: — Ой, сів пугач на мо-
тилі та й крикнув він: пу-гу:*

ДІД - ЗАПОРОЖЕЦЬ

— Пу-гу! Чи не видно бува наших з Великого
лугу?

*У Мазайла волосся догорі
полізло:*

МАЗАЙЛО

— Хто ви?

*Дід заскакав, шаблею іржа-
вою забряжчав:*

— Я — твій пращур і той дід, що надіявся на
обід, та без вечері ліг спати... (Десь взялася у діда
мазниця. Махнув квачем). Запорожець славний був і
колеса мазав. Отож і Мазайло - Квач прозивався. Як

шли козаки на чотири поля — мазав, як ішли козаки на чотири шляхи — мазав. Мазав, щоб не пропала тая козацька слава, що по всьому світу дибом стала, а ти моє славне прізвище міняєш?!.

Музика перейшла на скрип. Заскавав другий дід, чумак, теж з мазницею, з квачем:

— Як пу-гу, то й пу-гу. Чи не видно й чумаків край зеленого лугу? *(До Мазайла)*. Я — твій прадід Василь, що надіявся на сіль, та й без соли ліг спати. Ще з діда Мазайло-Квач прозивався і чумацькі колеса мазав. Як рипіли вони на південь — мазав, як рипіли на північ — мазав, а ти моє славне прізвище міняєш?!.

Заскавав ще третій дід, селянин, без мазниці й квача:

— Я твій дід селянин Авив, що був собі та жив, мазав чужії вози, бо свого вже не стало, а ти моє славне прізвище міняєш?!.

Деся в даліні появилась невідома постать з телефоном, на аеро-моторі, під № 31 - 51. Заскакала, заговорила в гучномовець:

— Ало! Ало! Мої предки з великого лугу! Одміняйте свої прізвища на принципові числа у все-світній номерній системі. Ало! Але! Алю! Улю!

Дядько Тарас казав Мазайлові:

— Уля втекла і я, мабуть, буду п'ять. Чуєш, Мико, коли вже міняєш, то хоч корінь Маз залиш! Га?

Мазайлові здалося, що замість дядька Тараса він бачить ще четвертого діда з квачем. Отож коли Тарас торкнувся рукою Мазайла, тому показалося, що цей дід задавить його. Скочив і не своїм голосом:

— Ой-о! Залишаю! Залишаю корінь, тільки не чипайте мене, діду, не чипайте, боже мій, боже мій...

ТЬОТЯ

— Прекрасно! Ми на цей корінь придумаємо без-
подобне прізвище. Хто голосує за цю резолюцію?
Один, два, три, чотири, п'ять, шість... Хто проти?
Один, два, три... *(Рина, Баронова - Козино заплескали).*
Оповідіаю конкурс.

*Запомоніли, заходили: Ма-
зайлиха, Рина, Баронова - Ко-
зино, Мазайло, дядько Тарас.
Тьотя вписувала нові прізви-
ща, що їх викукували:*

МАЗАЙЛИХА

— Мазов!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ну й прізвище — Мазов - Лазов - Лоза - Залоза.
А по - моему кращого не буде, як Зайломаз. Зайломаз!

РИНА

— Зайломаз? Ха - ха - ха... Та що різнить Зай-
ломаза з Мазайлом? Що? Однаково! Краще — Ма-
зеленський.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Де ж там однаково: то ж Мазайло, а то —
Зайломаз.

МАЗАЙЛИХА

— Де - Мазе.

ТЬОТЯ

— Де - Мазе — це на французький штаб, а ми
люди, слава богу, руські.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Рамзес! Клясичне прізвище!

ТЬОТЯ

— Рамзес? Може, Рамзесов?... Давайте краще
Рамзесов! Милі мої люди! Рамзесов, га?

ДЯДЬКО ТАРАС

— А де корінь маз? Геть Рамзесова! Кореня
нема!

МАЗАЙЛИХА і БАРОНОВА - КОЗИНО

— Фон - Мазел! Рамазай - Арзамасов!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Краще — Мазайловський. *(Нишком: похоче на гетьман Виговський).*

Тьотя на Тараса:

— Польське прізвище і хто ж пропонує?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Ну, тоді Мазайлович. *(Нишком: гетьман Самойлович).*

ТЬОТЯ

— Щоб було похоче на Мойсей Мазайлович, що вже торгує у нас в Курську й нашу московську вимову псує — нізащо!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Мазайленко! Мазайленко. *(Нишком: гетьман Дорошенко).*

ТЬОТЯ

— Годі вже! Годі!.. Дайте другим сказати.

РИНА

— Мазанський... Боже мій! Мазенін! Похоче на Єсенін. Мазенін! Мазенін!..

ТЬОТЯ

— Прекрасно! Геніяльно! Мазенін... Вам до впадоби, Мино, Мазенін?

Мазайло зворушено, аж задихнувся:

— Діти мої!

Баронова - Козино поправила:

— Діти мої...

МАЗАЙЛО

— Діти мої! Я б всі ваші прізвища, всі забрав би на себе і носив. Проте, можна тільки одне носити, і мені здається, — Мазенін найкраще.

Тьотя і вся її партія крикнули — ура.

IV

*Четвертого дня прибіла Уля:
Зворушена. Весела.*

— Я його прикохала, і знаєш чим, Рино? Знаєш?

РИНА

— Ну, Улюню, золотко? Ну?

УЛЯ

— Учора ввечері пішли ми в сквер... Ні, постри-
вай, не так... Пам'ятаєш, я тобі розповіла... (*Спи-
нилась*). Мока вдома?

Рина кивнула головою:

— До бібліотеки збирався йти...

Уля радісно:

— Невже! (*Пальчиком*). От!... (*Хвилюючись, але тихше*).
Пам'ятаєш, я тобі розповіла, як я вперше вела його
через сквер і він сказав уривок із вірша. Я покрию
свого милого слідочок, щоб вітер не звів...

РИНА

Пам'ятаю. Ну?

УЛЯ

— Ото і запали мені в душу ті слова. Ото і спи-
тала якимось, — чи не зна він всього вірша. Ні, каже,
Улю, ці слова у Грінченка, а де цілий вірш, то вже
місяць шукаю і ніяк не можу знайти. Я й подумала:
а що як я знайду? І от уяви собі. Купила Грінчен-
кового словника, одшукала слова аж у другому томі,
Рино, аж на сторінці шістьсот сорок сьомій. Ди-
влюсь — під ними примітка: Чуб., римське п'ять, 46.
Кого тільки не питала, де тільки не була, не знають,
що воно таке. Нарешті в одного іновця — квартирі
нема, так він по бібліотеках гріється — дізналася. Чу-
бинського том п'ятий, сторінка сорок шоста. У публіч-
ній насилу знайшли. Додому не дають, дак я в бі-
бліотеці вчитала, Рино... І от учора ввечері, у
сквері я стала перед Мокою та:

Чогось мені чудно,
чогось мені дивно,

десь мого милого
третій день не видно.

— Ти розумієш?

Не видно, не видно
та й не видати,—
тільки zostалися
на жовтім пісочку
два слідочки знати.
Що один слідочок
коня вороного,
а другий слідочок
миленького мого.

— Розумієш?

Піду я в лісочок,
вирву я листочок,
я покрию свого милого слідочок,
щоб вітер на звіяв,
пташки не склаювали,
щоб мого милого
інші не сприяли.

Публічна бібліотека, кажу, Моко, номер книзі 18749,
том п'ятий. Боже, Рино, як би ти бачила... Затрем-
тів увесь, запалав... (*Рина радісно: затремтів!*) Стис-
нув мені руки, в очі дивився: Улю, каже, Улю...
(*Рина: Улю, каже, Улю!*). Давайте разом... (*Рина аж*
пригорнула Улю: Давайте разом!) читати.

Рина одскочила злісно:

— Ха-ха-ха.

УЛЯ

— Давайте разом жити...

Рина перестала:

— Ну?..

УЛЯ

— Бо мені, каже, без вас, Улю, одному трудно...
Не можна... Не проживу...

РИНА

— Так і сказав?

УЛЯ

— Точнісінько так! А в самого аж сльози забре-
ніли.

*У Рини виблиснувся новий
план.*

— Так! Прекрасно... (До Улі). Сьогодні, Улько,
ти їдеш до своєї тітки... Розумієш?

Уля здивовано:

— До якої тітки? Чого?... У мене жодної тітки
нема.

РИНА

— Сьогодні, зараз ти кажеш Мокієві, що їдеш
жити до тітки в Одесу, розумієш? І тільки тоді,
коли він погодиться змінити своє прізвище на Мазе-
ніна, ти не їдеш, застаєшся і ходиш до нас, розумієш
тепер?

УЛЯ

— Рино!

РИНА

— Не сьогодні, завтра буде опубліковано в газеті,
наше нове прізвище, але Мокій подав заяву, щоб
йому залишили старе... Ти розумієш— Мокій ви-
паде з нашої родини. Ти мусиш його привернути
до нас, інакше, Улько, ти більш не побачиш ні Мо-
кія, ні нашої квартири!

УЛЯ

— Я не зможу, Ринусю! Він же українець...

РИНА

— Улько! Ти мусиш!..

УЛЯ

— Не можу! Я... я сама вже українка...

*У Рини трохи не вискочили
очі:*

2

*Як не вскочать тьотя Мотя
й Мазайлиха. Очі роєм:*

— Що? Що-о?.. Милая моя! Господь з вами!..
Що ви! Що ви!

РИНА

— Яка ти українка, Улько! Ти вже й мови не знаєш. Сама ж казала, що тільки покійна твоя баба по-малоросійському говорила.

УЛЯ

— Мама ще й тепер по-українському як коли закидають. Крім того, у мене очі українські, ноги українські, все, все.

ТЬОТЯ МОТЯ й МАЗАЙЛИХА

— Ноги?

— Но-ги?

РИНА

— До чого ж тут ноги, ідійотко?

УЛЯ

— А до того, що в антропології про це пишеться, що українці здебільшого довгоногі, і що нема гірш, як коротконогі жінки — в антропології сказано, от... *(Взявшись рукою за талію, гордо витягла ногу. Рина і тьотя бликнули на свої).*

РИНА

— Це він тобі паморки ногами та антропологіями забив... Та він же божевільний, ти розумієш!.. Він просто захворів на всякі оці українські фантазії, а ти й вуха розвісила, ідійотко!

ТЬОТЯ

— Бачте,— він не покохав вас, Улю, як жінчину, ну, як людину нарешті, він у вас шукає тільки щось українське, він тільки українського хоче...

МАЗАЙЛИХА

— Ви йому потрібна не на коханнячко, не на милуваннячко, а тільки на те, щоб робити на вас україні-за-а-цію...

ТЬОТЯ

— Боже!.. По-моєму прілічнее бить ізнасілованою, ніжелі українізірованою. *(Одійшла).*

РИНА

— Улько! Зараз ти викликаєш Мокія і кажеш йому отут: або ти Мазенін, або я у тітки в Одесі... Отут казатимеш, в одій кімнаті, чуєш? Я стоятиму за дверима! Тільки так! Або-або... Все!..

ТЬОТЯ

— Або-або!

МАЗАЙЛИХА

Або-або!

Пішли. Тьотя, побачивши, що Уля увійшла до Мокія в кімнату, вернулася. Підбігла до люстра, вилянулася, тоді піднялася і почала крадькома виміряти свої ноги (чверткою на пальцях), Рина вишлькнула з дверей:

ТЬОТЮ!

Тьотя зашарілася:

Я зараз... Це у мене підв'язка спала...

Пішла до Рини. Причинила двері:

3

Увійшли Мокій і Уля. Мокій узяв Улю за руку:

— Дуже радий, Улю, що навідала мене у моїй Холодногорській пуші. От... Дуже!.. А я, знаєте, учора, з нашого побачення прийшовши, довго ще не спав... І знаєте... Яюсь попалась під руку збірка поезій. Набрів, між іншим, на прекрасний примітив. Ось:

Ти, місяцю, який же ти ясний,
Як засвітиш—на весь світ прекрасний.
Ой, спусти вниз роги
засвіти по діброві,—
Покажи всі в степу до милої дороги.

Правда, чудесно звучить, Улю?

УЛЯ

Я їду жити до тітки... в Одесу, Моко.

Мокій приголомшений:

— Як це... до тітки в Одесу?!

УЛЯ

— Так... в Одесу, до тітки... жити...

Мокій глухо :

— Серйозно?

УЛҮ

— Серйозно... Заставляють...

МОКІЙ

— Xто?

УЛУ

— Різні тьо... обставини, непереодоліміе препят-
ствія...

МОКІЙ

— По-українському — необорні перешкоди, кажуть.

Уля з натиском:

— Так... З одного боку, необорні, з другого —
непреодоліміе перешкоди.

МОКІЙ

— Як же це так!.. Раптом до тітки, жити, та ще й в Одесу... (По павзі). Сиди один в холодній хаті, нема з ким тихо розмовляти, а нікогісінько нема.

З-за дверей почулось по-
нукальне шипіння: ну-с-с...
нуш-ш... Уля щиро, з боєм:

— Моко!.. А ви б могли зробити... щось, щоб я зосталася?

МОКІЙ

— Щось? Що саме, Улю?.. Що?..

УЛЯ

— Що?.. Прощайте!..

З - за дверей проповзло шипіння. Мокій глухо:

— Улю!.. Можна вас... хоч тепер... поцілувати?

УЛЯ

— Аж тепер!.. Ах ви ж... (*Крізь сльози*). Як по-українському — разія, недогадливий...

МОКІЙ

— Ну, недомека...

УЛЯ

— Поцілуйте ж, недомеко милий...

*Мокий незграбно, але палко
й міцно поцілував Улю. Тоді
зворушено:*

— Скажіть, Улю... Що мені треба зробити, щоб
ви zostалися? Що?.. Я все зроблю! Все!..

УЛЯ

Що?.. *(Нависла мертва тиша. Улі прорізалась біля зуб
перша зморшка гострої печалі).* Ні! Прощайте!..

*Похилившись, рвучко пішла.
Услід їй гадючками поповзло
шипіння, свистіння. Мокий, щоб
не заплакати, побіг до себе в
кімнату.*

4

*Ускочили прожогом тьотя,
Рина і Мазайлиха. Тьотя до
Рини:*

— Біжи, Ринко!.. Скажи йому хоч ти, що треба
йому зробити...

*Рина була кинулась, але вер-
нулась:*

— Скажіть краще ви, тьотю...

*І тьотя була кинулась, але
теж стала, махнула рукою:*

— Маланхольная ідійотка!.. А який момент був,
Рино! Який момент!.. Такого моменту вже не буде.
(Мазайлиха заплакала).

5

*Ускочив напіводянений Ма-
зайло в газетою в руках:*

— Серце!.. Води!.. Є публікація!.. Ось!..

ВСІ РАЗОМ

— Де?

— Невже, папо?..

— Господи!

МАЗАЙЛО

— Ось!.. *(Істерично)*. Обережно, не порвіть! Ось... Ось... Харківський Окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу... Не могу, ви розумієте... В очах райдуги, метелики, луки... Пахнет сеном над лутками!..

Тьотя взяла у Мазайла газету:

— Дайте, я прочитаю...

МАЗАЙЛО

— Обережніше, не помніть! Не помніть!

ТЬОТЯ урочисто:

— Харківський Окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу Законів про родинну опіку та шлюб оголошує: громадянин Мина Мазайло міняє своє прізвище Мазайло на Мазенін. *(До Рини)*. А що, не казала я, що прізвище сьогодні буде опубліковане! Не казала!.. Песней душу веселя...

РИНА

— Тьотю, яка ж радість!.. Баби с к-рап-лями рядами...

МАЗАЙЛИХА

— Ходят, сено шевеля... *(засміялась, заплакала)*.

6

Увійшов дядько Тарас:

— Цікаве що в газеті, чи як? *(На його ніхто не звернув уваги)*.

МАЗАЙЛО до тьоті:

— І з'явіть ви собі, як я зразу одшукав... Не читаючи газети, одшукав. Якось зразу вийшло, і знаєте через що? Серце!.. Кажуть, пишуть — серце орган, що гонить кров, орган кровогону. Нічого подібного! Серце — це орган, що перш за все передчуває і вгадує. Ще за газету не взявся, а воно вже твоєх — є публікація! Ще не взявся читати *(узявся ру-*

ками за серце, немов стиснув йому руку), як ти, моє нена-
глядне, любе серце, вже тьохнуло: дивися на остан-
ній сторінці внизу!.. (Стиснув ще міцніше). Спасибі!
Спасибі за віщування! Спасибі!.. Там сухое убіра-
ють мужичкі є - во кру - ком...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Гм... Невже таки опубліковано! Га?

Знов ніхто на дядька уваги.

МАЗАЙЛИХА

— Така радість, що я вже не знаю, що нам далі
й робити!.. На воз вілами кідають...

РИНА

— Що?.. На підставі публікації голосно сказати:
однині я Рина Мазеніна!

МАЗАЙЛИХА

— Лина Мазеніна!

МАЗАЙЛО

— Мина Мазенін!.. Боже!.. Воз растьют, растьют,
как дом...

ДЯДЬКО ТАРАС

— Га, питаюся?

ТЬОТЯ МОТЯ

— А тепер слухайте, милії мої люди. Є пропози-
ція — газету завести у рямці...

РИНА

— Під скло, тьотю! У нас залишились рями і скло
від царського портрета, на горищі... Ура - а!

Тьотя Мотя узяла газету:

— В рямці! Всім нам прибратися і, врочисто по-
здоровивши хрещеника, пообідати... (Пішла і, прохо-
дячи повз дядька Тараса, весело, жартливо показав на його).
Ну!.. Важіданьї конь убогій, точно вкопаний стоїть...
Ха - ха - ха. (Вийшла).

МАЗАЙЛО

— Уші врозь, ду - кою но - кі... Лино! А вийми

мені й подай сюди до люстра дореволюційний мій парадний сюртук.

Став перед люстром. Рина і Мазайлиха побігли.

ДЯДЬКО ТАРАС

— Га? Думалось — Мазайловський, мірялось — Мазайлович, мріялось Мазайленко з корня маз вийде, а вийшов Мазенін. П'ять на п'ять було! Ой, дурень я, дурень!.. (пішов, ухопившись за голову).

6

Убіла Мазайлиха з сюртуком.

— На!.. Мотенька сказала, щоб ти мерщій одягався, бо й нам треба до люстра... Крім того, може знайомі, сусіди, дізнавшись про публікацію, прийдуть... Мерщій же, Минусю, мерщій! Щоб не вийшло: і як будто, стоя спіт...

Погідувавши чоловіка, побігла

МАЗАЙЛО САМ

— Однині я — Мина Мазенін. *(Став перед люстром).* Здрастуйте, Мазенін, Мина Марковичу! *(Привітався на другий голос).* А - а, добродій Мазенін? Мое вам!.. *(Ще привітався на третій голос).* Товаришу Мазенін! Здрастуйте!.. *(Ще привітався).* Здоров був Мазенін! Зайдімо?.. Гм *(помріяв трошки).* Ви не знайомі? *(Подавши комусь руку).* Дуже приємно — Мазенін *(уклонився).* Будь ласка, ви часом не Мазенін? *(кивнув головою).* Так, я Мазенін!.. *(офіційним голосом).* Ваше посвідчення, громадянине! *(Тоді немов подав комусь посвідчення).* Будь ласка! Мазенін! *(Тоді з офіційного на м'який).* Вибачте, ось у ці двері, товаришу Мазенін... *(Ситим голосом).* Були там Вішньов, Спаський, Де - Розе, Мазенін...

7

Убіла Мазайлиха:

— Рина вже дістала з горища ряму... Ти скоро?.. Та навіщо ти скидаєш штани?..

Замріяний Мазайло машинально застігнув штани і знов до когось :

— Вдома?.. Скажіть, що прийшов Мазенін з дружиною. Здрастуйте!.. *(Підвів до когось жінку).* А це моя дружина.

МАЗАЙЛИХА

— Ах, Мазеніна... А тепер, Минасю, я... Це мій чоло...

Мазайло перехопив :

— Ні, не так... *(Немов подзвонив і тоді немов до покоївки).* Тут живуть Мазеніни?.. Будь ласка...

МАЗАЙЛИХА

— А ще краще так... *(Немов вітаючись і цілуючись з кимсь).* Прошу ласкаво, заходьте... Це мій чоло...

Мазайло вклонився :

— Мазенін! Ні, краще так : вип'ємо за здоров'я нашого вельмишановного Мими Марковича Мазеніна!..

МАЗАЙЛИХА

— За мадам Мазеніну! За Килину Трохимівну Мазеніну!.. *(випила).*

8

Тимчасом через кімнату перейшов, нікого не бачачи, нічого не помічаючи, дядько Тарас.

— Дурень же я дурень!

Мазайло теж нічого не помічаючи, немов випивши :

— Вип'ємо, Мазенін, га?

Мазайлиха, кокетуючи пальчиком :

— Мадам Мазеніна!.. Випийте...

9

Вскочила Рина :

— Тьотя вже заводить газету під скло. Ви ско... Та на віщо ти, папо, скидаєш спідню сорочку? Мамо! А ти здуріла? Теж розстігнулася...

Мазайло замріяно :

— Слово має Мина Маркович Мазенін.

Мазайлиха замріяно :

— Вам скільки аршин, мадам Мазеніна?

МАЗАЙЛО

— Браво! Хай живе Мазенін!...

МАЗАЙЛИХА

— Ці квіти й конфекти однесіть, будь ласка...

Рина замріяно :

— Рині Мазеніній...

МАЗАЙЛО

— Чули? Помер Мазенін, Мина Маркович...

МАЗАЙЛИХА

— Засмучені тяжко, про це жалібно оповіщають
всіх родичів і друзів дружина...

РИНА

— І дочка — Мазеніні...

Замислились

10

*Через кімнату перейшов, ні-
кого не бачачи й нічого не по-
мічаючи, дядько Тарас :*

— Ой-ой-його же дурень!

МАЗАЙЛО

— На цвинтарі пам'ятник золотими буквами:—
Тут спочиває прах Мина Марковича.

МАЗАЙЛИХА

— Мазеніна.

МАЗАЙЛО

— Або просто: Тут — Мазенін...

РИНА

І наша вулиця — вулиця Мазеніних.

*Обнялися втрьох і од щастя
заплакали.*

Увійшла тьотя Мотя:

— Я вже все зробила: газета в рямцях, під склом!.. Ви ско... Та що з вами, милії ви мої, люди!.. Що трапилося?.. Ви плачете?..

МАЗАЙЛО

— Це ми з радости... Ну, якось не віриться, чи давно було: Мазайло-Квач, Мазайло, Мазайлиха, Мазайлята, Мазайлівна... І от ми — Мазеніни, і от я нарешті — Мазенін!

Тьотя й собі слізку вронила:

— Треба буде й собі трошки одмінити прізвище. Розторгуєва — це прекрасне прізвище, та жаль не модне тепер... От, наприклад, Металова - Темброва — зовсім друга річ...

Дядько Тарас услід:

Увійшов дядько Тарас:

Та який же дурень!.. (Побачив, як обнялися тьотя, Мазайло, Мазайлиха, Рина). Так... Як був собі до резолюції у нас підрядчик один земський та будував він земству школи, лікарні, дороги, — ну, а собі за це будинки. Хоч і крав, дак міцно ж будував, не то що тепер для житлокоопів будують. Та не про це я хотів сказати. Як прийшла революція, то націоналізували його будинки. То він, через п'ять років із тюрми вийшовши, пішов просто до виконкому. Прийшов, двері прочинив та й пита: я ще вам не потрібний? Ні, кажуть... Ну, то я послі прийду... Так оце і я тепер спитаю (*сумно - лукаво*) я вам ще не потрібний?

ТЬОТЯ

— Ні!.. (*до Мазайлів*). Ходімо, я ж покажу газету, мої милі. Ви не впізнаєте її!..

Дядько Тарас услід:

— Ну, то я послі прийду.

ТЬОТЯ

— Ба ні!.. Ви нам потрібний! Будь ласка, одчините двері, як хто прийде до нас поздоровити Мину Марковича... Будь ласка!.. (*пішли*).

*Дядько Тарас од образи
зна, що робити. Постукав
Мокія:*

— Тобі я ще не потрібний?

13

Вилянув Мокій:

— Як комсомольцю кадила, так ви мені потрібні.

Тоді дядько Тарас у люстро:

— А собі ти ще потрібний? *(Подивився і почав сам себе в люстро лаяти)*. П'ять на п'ять, га! Ні, таки ти дурень, Тарасе! Бельбас! Бевзь! Недотепа! Кеп! Йолоп! Глупак! Телепень! Дурко! Дуропляс! Дурноверх! Дурепенко! Дурба! Дурило! Дурбас! Дурундас!

*Задзвонив у сінях дзвоник.
Дядько пождав, чи не вийде хто
одчинити двері. Тоді:*

— Гаразд! Я одчиню, будь ласка, але ж я і зачиню за вами і в першу чергу за тобою, радянський українце. Ох і зачиню ж!..

Пішов, одчинив і ще в сінях:

— Ага-а!

14

*Увійшла Баронова - Козино
з букетом квіток. Побачивши,
що в кімнаті нікого нема, за-
нервувалася.*

ДЯДЬКО ТАРАС

— Так. Виходить, це я вам одчинив двері?

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Так...

*Дядько Тарас з прихованою
погрозою в голосі:*

— Гм... Підождіть.

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Вибачте, тобто — мерсі... Скажіть, будь ласка, чи вдома Мазеніні?

ДЯДЬКО ТАРАС

— Гм... Зайломази, ви хотіли спитати.

*У Баронової - Козино закала-
тало серце. Пальцями до вух:*

— Вибачте, ви ще, мабуть, не читали — в сьогоднішній газеті є публікація...

ДЯДЬКО ТАРАС

— А в завтрашній буде моє спростовання: тільки Зайломази! Чуєте? Зайломази! Як це так: раз, два, три — і вже Мазеніни, га! Та ви знаєте, як це за старого режиму робилося, га! Знаєте, що тоді потрібно було, щоб змінити прізвище — цілі роки і найвищий царський дозвіл, га! Знаєте, наприклад, як міняв у нас (і це, між іншим, історичний факт) своє прізвище секретар одної земської повітової управи, Каленик Митрофанович Гімненко. *(Баронова - Козино ойнувши, сіла).* Це ж не то, що, припустімо, Непий - Пиво, або Тягни - Рядно якесь, а справді трагічне прізвище. Знаєте, що за великі гроші виправив він його на Говненка *(Баронова - Козино тихо знепритомніла)*, а далі, ну не як не можна. Та знаєте, що тільки по трьох роках клопотання, тільки сам цар Олександр третій соізволив змінити Говненка на Вороненка, га!

*Помітив, що Баронова - Ко-
зино знепритомніла:*

— Ага - а!... це тільки од такого, вибачте, мало-важного історичного факту обморок узяв, а якби я навів вам сотні, тисячі зовсім не таких, а справді трагічних історичних подій і фактів. Га! Га, питаюся? *(по павзі).* Що ж тепер мені ще зробити? *(Побачив на люстрі газету).* Хіба газету почитати! Ну й що ж! *(Сів читати).* Згоря козак „Вісті“ читає, бо своїх немає. *(Прочитав дещо, заплачав очі).* Отак тільки їх можна читати: як читаєш — закуняєш, прокуняєш — знов читаєш, свого віку козацького доживаєш... *(Подивився ще в газету і раптом).* Ха - ха - ха! Іона Ворчревісуший! Люблю зладєя!

Баронова - Козино очулася:
— Ви ще й смієтесь! Ви ще й глузуєте!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Де ж пак! Читаєш фельетона — зовсім не смішно й не дотепно, ну а вже як дочитаєшся до підпису, — не можна вдержатись. Ха - ха - ха! Іона ще й Вочревісуший.

Баронова - Козино встала:

— Будь ласка! Але од цього прізвища я вже не впаду. Це прізвище, навпаки, очуло мене і на ноги підвело...

Пішла до другої кімнати, та в цей момент

15

Широко, навстіж розчинилися двері — од старих Мазайлів і од Мокія. Разом увійшли: Мазайло в чорному сюртуці, тьотя Мотя з газетним аркушем, заведеним в рямці під скло, Мазайлиха, Рина з букетом, з одного самітний Мокій з другого боку. Заграла музика і почався балет.

Баронова - Козино поздоровила Мазайло, тьотю Мотю, Рину Мазайлиху, тоді до Мазайла:

— А не забули ще... Пахнет сеном над...

МАЗАЙЛО

— Пахнет сеном над лу - ка - мі...

БАРОНОВА - КОЗИНО

— Браво! Браво! Браво! Прекрасно!

МАЗАЙЛО

— Гех! Песньой душу веселя...

Баронова - Козино, Мазайло, тьотя, Рина, Мазайлиха разом:

— Баби с к - рап - лямі рядамі
Ходят сено шевеля.

Дядько Тарас демонстра-
тивно:

— Вийшли в поле косарі
Косить ранком на зорі,
Гей нуте, косарі,
Бо не рано почали.

Мокій самітно:

— Під горою над криницею.
Горювали брат з сестрицею...

Тьотя Мотя прибила на стіну
газету в рямцях. Тоді:

— Хай живе Мина Маркович Мазенін! Ура-а!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Хай живе Мазайловський (нишком) Гетьман Ви-
говський!

МОКІЙ

— Мазайло-Квач!

Тьотя, Мазайло, Мазайлиха,
Баронова-Козино, Рина ото-
чили Мокія:

— Мазенін! Мазенін!

МОКІЙ

— Мазайло-Квач!

Тьотя та інші

— Мазенін!

МОКІЙ

— Мазайло-Квач!

Тьотя, за нею інші закрути-
лися метелицею, приспівуючи:

Там сухое убірають і т. д.
Хоч не рано почали,
Так багато утяли і т. д.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Хай живе Мазенін!
Мазенін!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Хай живе Мазайлович (нишком) Гетьман Са-
мойлович!

МОКІЙ

— Мазайло - Квач!

ТЬОТЯ МОТЯ ТА ІНШІ

Ледве не збили з ніг Мокія:

— В очіданні конь убогий і т. д.
Хай живе

— Мазенін! Ха - ха - ха! Мазенін!

ДЯДЬКО ТАРАС

— Мазайленко (нишком) Гетьман Дорошенко!

*Мокій в колі, заткнувши уха,
Знесилено;*

— Мазайло - Квач! Мазайло - Квач!

*ТЬотя Мотя та інші заска-
кали:*

Только Жучка удалая
В рихлом сене, как в волнах,
То взлетая, то ныряя,
Скачет, лая, впопыхах.
(У Мазайла: упопыхах).

*Закрутились кругом Мокія.
переможно вигукуючи:*

— Хай живе Мазенін!

— Мазенін!

16

*Раптом увійшли: Тертико
з м'ячем і з газетою „Комсо-
молець України“, Губа і в пер-
спективі за ними — Уля. Мокій
до них:*

— Поможіть хоч ви! Сам уже не можу, хіба ж
не бачите...

Тертика м'ячем бац з підлогу:

— А скажіть, що за шум сочинився?

ГУБА

— З якого приводу? Чого?

*ТЬотя Мотя показала на га-
зету в руках:*

— Будь ласка! Будь ласка, молодії мої люди—
прочитайте!

Губа підійшов до газети:

— А що тут таке?

МАЗАЙЛО

— Серце ще з ранку... Та краще прочитайте самі! Голосно прочитайте!.. Будь ласка, одчиніть там вікна, двері, щоб усім було чути! Всім, всім, всім!

Губа, придивляючись, почав читати:

— Українізація.

ТЬОТЯ МОТЯ

— Не те читаєте, мій милий, і не там!..

МАЗАЙЛО

— Не те і не там!.. Дивіться знизу.

Тертика м'ячем:

— Читай, Ваню, згори, коли на те пішло!

Губа нашвидку:

— Адміністрація маріупільського заводу не пустила на завод комісії в справі українізації...

ТЬОТЯ Й МАЗАЙЛО

— Та не про те, милий ві хлопче! Не там! Дивіться в об'явах!

ГУБА

— За останній час на багато збільшився попит на українську книжку поміж робітництвом на Харківських заводах... За систематичний зловмисний опір українізації...

ТЬОТЯ

— Ах, боже мій! Та що ви там вичитуєте про якусь українізацію... Ви знизу прочитайте!.. Оповістки!

МАЗАЙЛО

— Он там читайте! Бачите? Я навіть звідси бачу: Харківський Окргзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу...

ГУБА

— Стривайте! Стривайте! Та невже?.. *(Перечитав якісь рядки в газеті).*

МАЗАЙЛО

— А ви думали! Серце ж, кажу...
ГУБА

— За постановою комісії в справах українізації, що перевірила апарат Донвугілля, звільнено з посади за систематичний і зловмисний опір українізації службовця М. М. Мазайла - Мазеніна...

*Ойкнули. Тьотя Мотя роз-
зубилася. До Мазайла:*

— Що ж це таке?.. Як це?..

Рина до батька:

— Невже цьому правда, папо?.. Та чого ти мовчиш?

*Тьотя і Рина з одного і з
другого боку:*

— Мино Марковичу!
— Папо!

*Дядько Тарас, підійшовши
вдивився в Мазайла:*

— Він уже ні гу, ні му!.. Ні ге, ні ме — занімів!
МАЗАЙЛИХА

— Голкою, Мино! Язика поколи голкою!..

Тертика до Мокія:

— А ми прийшли врятувати тебе од міщанської стихії... Ближче до комсомолу! Держися комсомолу! Верни руля на комсомол! Ну?

УЛЯ

— Це я... Побачила — наші комсомольці йдуть... Так я покликала на поміч... Я вже до тітки ніколи не поїду.

ТЕРТИКА

— Ну!

Мокій до Улі:

— Ну, Улю!.. (до комсомольців)
Присяги не кажемо тепер...

ГУБА

— Знаю. Це вірш Яновського:
Десять літ будуєм Владу Рад.

